
EUROPA: BOKCENSUREN VÄXER

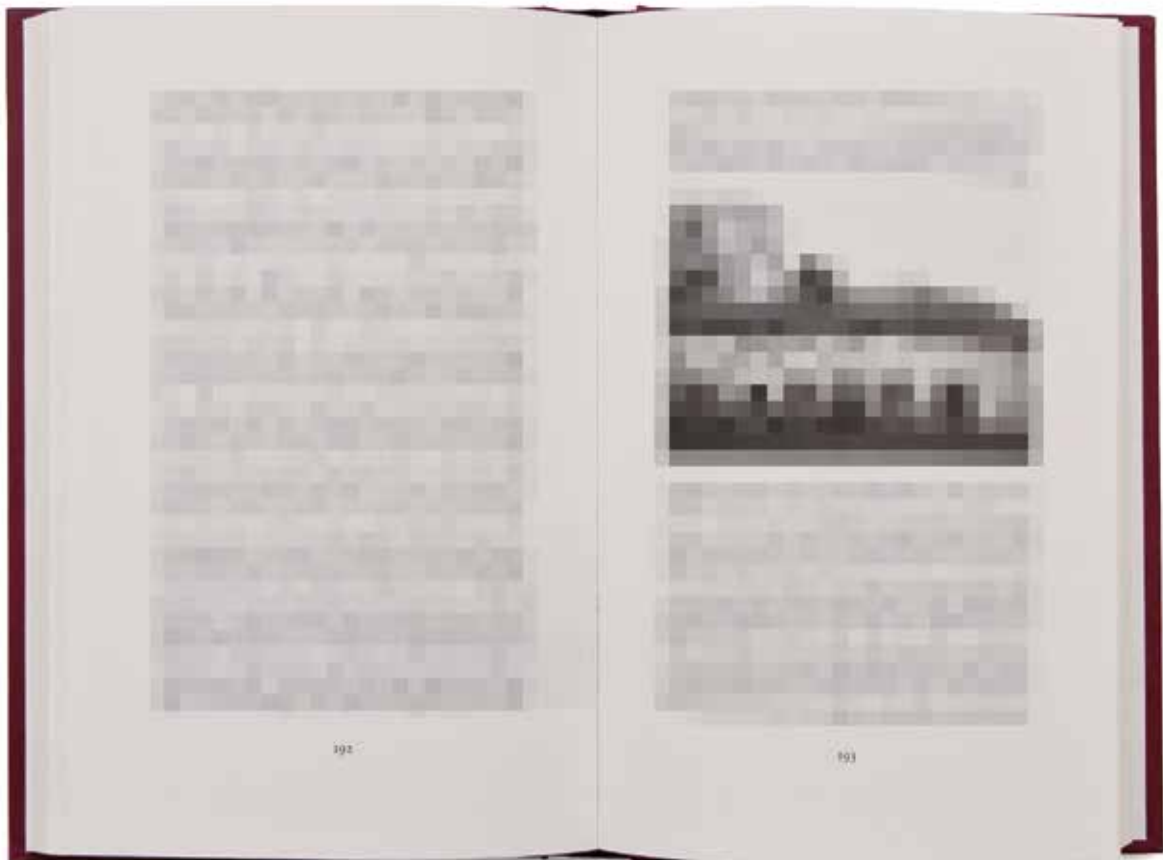
ZIMBABWE: BIBLIOTEKET SOM MOTOR FÖR UTVECKLING

PORTRÄTTET: ANNIKA EDLUND - PRISAD SUPERBIBLIOTEKARIE

UMEÅ: SVERIGES MODERNASTE STADSBIBLIOTEK INVIGT

10:2014

Biblioteksbladet

G-gruppen, så kallar antropologen Katarina Graffman de unga som är födda 1990–2005 och som aldrig levtt något annat liv än internetlivet.

De hör till den största generationen någonsin – hälften av världens population är under 25 år, säger hon.

G står för Google, Gemenskap, Gratis och eGo. För nätets infödda är det digitala en vana snarare än ett verktyg. De lever i ett konstant nu, dygnet runt är deras digitala identitet aktiv. Och eftersom de i princip är födda med en fjärrkontroll i handen är de vana vid att allt går att pausa... när de vill. De har stor simultankapacitet, att vänta finns inte och för den här generationen är upplevelsen, inte verktygen det viktiga. Verktygen ser de som en del av kroppen – utan mobilen känner de sig "stympade".

"Jag delar, därför finns jag" lyder det identitetsdanande credot för den, med Katarina Graffmans ord, mest curlade och belönade generationen någonsin. De befinner sig i gilla-flödet av selfies och annat – ett uttryck för att man vill ha bekräftelse i den egna gruppen snarare än ett uttryck för ökad individualisering, menar Graffman. Sociala mediernas belönande ger nya beteenden som i sin tur ger upplevelsen av kontroll: Vi bestämmer själva var vi vill delta och hur. Vi kan alltid bli hörda. Vi behöver aldrig vara ensamma...

Jag önskar att seminariet *Den digitala folkligheten* på Internetdagarna hade varit till bredden fylld av bibliotekarier och andra som ser de unga som en prioriterad målgrupp. Katarina Graffmans resultat och iakttagelser om hur unga har lärt sig att sortera i informationsbruset, välja bort innehåll utan mening och skoningslöst "avfölja" konton de upplever som föga trovärdiga, ger några tankeställare för alla dem som nu håller på att vända ut och in på sig själva för att få fler unga att läsa. I den ambitionen utgår vi från premissen att vi lever i ett informations- och kunskapssamhälle. Icke, menar Graffman utifrån sina studier om unga och sociala medier: Vi lever i

ett relationssamhälle. Varför läsa när man kan titta och dela? Den här gruppen tänker rörligt, tänker bild framför ord. De läser och tänker inte – de tittar och känner, använder andra sinnen och gör snabba bedömningar utifrån egna definitioner om eller upplevelser av vad som är underhållande (för allt ska vara underhållande).

Vad händer då med de textbaserade berättelserna? Ja, de blir väl i förlängningen rörliga bilder? Eller? Jag vill poängtera att när Katarina Graffman berättar om sina iakttagelser gör hon det inte utifrån en värderande hållning – mer utifrån matter of fact. Så här ser det ut och vi vars beteenden och tankemönster i hög grad åtminstone till viss del formats predigitalt måste förhålla oss till det.

Sociala medier förresten. Sluta klumpa ihop sociala medier, uppmanar Graffman. Varje media måste förstås utifrån vilka relationer som finns i respektive forum. Och när vi pratar om det måste vi separera vad vi menar och vilka relationer som avses. De digitala infödingarna ser ingen logik i att skilja mellan medier och sociala medier. De pratar kort och gott om plattformar och ställer man frågor som när de senast använde sociala medier ser de oförstående ut: "Menar du att titta på tv eller?" Frågan studsar tillbaka och man inser att de tänker fredagsmys med familjen framför TVTV:n...

Gammelmedier (som jag tror på för att jag vill det) försöker nog förhålla sig till alla dessa nya beteendemönster, men lite känns det som att man får bita ihop, uthärda och vänta in samma retrovåg som gjort vinylen het igen. De största förlorarna är dock alla de i G-generationen som på grund av socioekonomiska och emotionella orsaker inte är på G. Som saknar de tekniska prylarna och resurserna för att kunna ta del av den digitalt baserade värld/samhälle de fötts in i. Vad händer med dem?

De hamnar utanför. De drabbas hårt. Dem får vi inte tappa och glömma.

UR INNEHÅLLET:

- 10** Europa: Censuren breder ut sig. *Johanna Westlund*
- 16** Danmark: Genombrott för e-boklån. *Torbjörn Tenfält*
- 20** Zimbabwe: Biblioteket som motor för utvecklingen. *Mari Dahl*
- 27** Stockholms universitetsbibliotek: Kritik mot prioriteringar. *MarieLouise Samuelsson*
- 30** Umeå: Annika Edlund – prisad "superbibliotekarie". *Ingela Hofsten*

AVDELNINGAR

- 37** Utblick
- 38** Månadens uppsats
- 39** Krönika
- 40** Recensioner
- 41** Aktuellt från SB
- 46** Kalendarium

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5,
Klarabergsviadukten 70 eller
Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31

Biblioteksbladets hemsida
www.biblioteksbladet.se

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 550:- (Sverige), utanför Sverige, 700:-

Chefredaktör/ansv. utgivare

Henriette Zorn 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form:

Paolo Sangregorio

Omslag:

Paolo Sangregorio
Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset,
Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksforening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidsningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 11 december.

Den här tidskriften är rs-kontrollerad.

"Arbetet i disken har förenklats. Systemet är överskådligt och man når snabbt de funktioner man behöver."

Mikromarc 3 självklart val för Vänersborgs kommun

Anna Ljungdahl, Marie-Louise Olers och David Andersson – Vänersborgs bibliotek.

Upplev skillnaden med Mikromarc 3 på www.youtube.com/mikromarc

Förra hösten upphandlade Vänersborgs kommun nytt biblioteksdatasystem för att se över sina kostnader och villkor. Valet föll på Bibliotekscentrums system Mikromarc 3.

– Med det nya systemet har arbetet vid disken förenklats avsevärt. Det är överskådligt och alla nödvändiga funktioner är lättillgängliga, berättar bibliotekschefen Marie-Louise Olers.

– Jag är framförallt nöjd med att vi bara betalar för den funktionalitet vi faktiskt använder och att alla uppgraderingar sker utanför våra öppettider.

Vänersborgs bibliotek har tre filialer i en kommun med cirka 37 000 invånare. Mikromarc 3 används också vid nio datoriserade grundskolbibliotek. Via ett regionalt samarbete används systemet även av ett gymnasium.

– Konvertering, utbildning och driftsättning fungerade utmärkt och vi fick bra hjälp av Bibliotekscentrums support hela vägen.

Tel 0470-53 25 30
www.bibliotekscentrum.se

Bibliotekscentrum

Nyheter

FOTO: CC
Stadsarkivet i Stockholm ska bli mer tillgängligt.

STADSARKIVET I BEHOV AV MER UTRYMME

STADSARKIVET I Stockholm behöver bli mer tillgängligt och synligt samt är också i behov av mer utrymme.

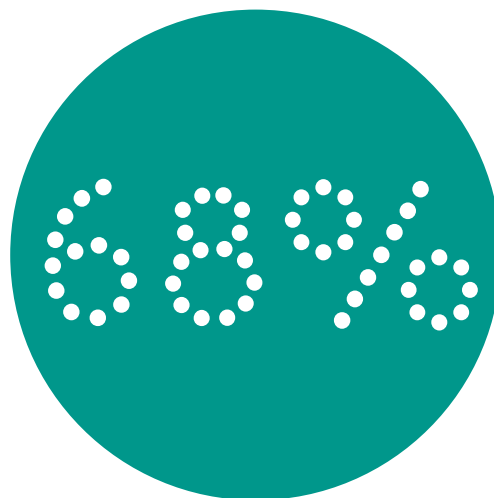
Därför har Fastighetskontoret begärt 2 miljoner kronor från Stockholms stad för att utreda hur Stadsarkivets arkivering ska lösas långsiktigt och hur de publika lokalerna på Kungsklippan kan utvecklas i enlighet med den förstudie – Utveckling av Stadsarkivets publika verksamhet – som publicerades i februari 2013.

Stockholms stadsarkiv disponerar idag cirka 85 000 hyllmeter som i princip är fullbelagda. Behovet ökar med i snitt cirka 3 000 hyllmeter per år.

Stadsarkivets nuvarande lokaler på Kungsholmen i Stockholm räcker inte till på längre sikt och därför är tanken att utnyttja ett av stadens bergrum vid Liljeholmskajen. Det står idag outnyttjat och skulle kunna tillgodose arkivets behov av ytterligare ytor för arkivering.

När det gäller Stadsarkivets behov av att bli mer synligt – en effekt av det uppdrag att utveckla sin roll som publik institution som Stadsarkivet har – finns bland de föreslagna åtgärderna att göra en ny och bättre tillgänglig entré och en upprustning av Stadsarkivets omgivningar. Nuvarande huvudentré upplevs av många besökare som svår att hitta.

Stockholms stadsarkiv – kommunal arkivmyndighet för Stockholms stad och statligt landsarkiv för Stockholms län – är en av Sveriges största arkivinstitutioner.

Så många svenska internetanvändare besökte någon gång Facebook 2014.

Källa: .SE

FOTO: BO O. ANDERSSON/MALMÖ STADSARKIV
Nytt bibliotek i nya arkivet.

MALMÖS STADSARKIV I NYA LOKALER

I BÖRJAN av november invigdes Stadsarkivets nya lokaler i Malmö. De ligger på Bergsgatan 20 och på invigningsdagen kom inte mindre än 1 300 besökare.

Det nya läget i centrala Malmö, mitt på Möllevången, gör Stadsarkivet mer tillgängligt för Malmöborna. En av de satsningar som Stadsarkivet har gjort för att möta publiken är att öppna ett nischbibliotek med utlåning av böcker i samarbete med Stadsbiblioteket. Det nya biblioteket är inriktat på lokal- och kulturhistoria, serier för ungdomar och vuxna, barnböcker och filmlitteratur.

Kulturdirektör Elisabeth Lundgren och stadsarkivarie Adam Hidestål valde båda i sina invigningstal att lyfta Stadsarkivet som en ny central mötesplats i stadens kulturliv.

Den första officiella arkivvolymen överlämnades av elever från Söderkullaskolan. Arkivvolymen består av brev skrivna av eleverna och handlar om hur livet är i Malmö 2014. Breven har sekretess i tio år. År 2024 kan eleverna komma tillbaka och se hur de såg på livet det året som Stadsarkivet flyttade in i sina nya lokaler. Smart sätt att knyta livslånga band till ett arkiv...

Vad kostar kulturen?

SAMHÄLLETS UTGIFTER FÖR litteratur, läsande och bibliotek har minskat något åren 2007–2013 medan utgifterna för teater, dans och musik har ökat stadigt under samma period.

Det visar bland annat den nya statistikrapporten *Samhällets utgifter för kultur* från Myndigheten för kulturanalys.

De sammanlagda offentliga utgifterna för kultur uppgick 2013 till 25 miljarder kronor. Det betyder att staten står för den största andelen av de offentliga utgifterna för kultur, vilket 2013 var 44 procent. Kommunerna står för 41 procent och regioner/landsting för 15 procent. Statens utgifter har under perioden 2007–2013 ökat med 2,5 procent. Regionernas/landstingens utgifter har ökat med omkring 18 procent och kommunernas utgifter har ökat med drygt 6 procent under samma period.

Statens utgifter för kultur. 2013 uppgick statens utgifter för kultur, folkbildning och medier till 11 miljarder. Bidraget till litteratur och kulturtidskrifter (inom delområdet litteraturen, läsandet och språket) uppvisar sedan början av 00-talet – alltså över tid – en svag minskning. Litteraturen, läsandet och språket ligger ändå relativt sett stabilt med en minskning 2011 som beror på en överföring av anslagsmedel för biblioteksverksamhet till kultursamverkansmodellen.

Regionernas/landstingens utgifter för kultur. För regionerna/landstingen uppgick de sammanlagda kostnaderna för kultur till 3,6 miljarder 2013. Sedan 2007 har kostnaderna för kultur ökat med 18 procent. De största ökningarna under perioden är inom områdena folkbildning och folkrörelser, teater och dans samt musik. Sammantaget har scenkonstområdena teater, dans och musik ökat från 36 procent till 41 procent.

Området bibliotek och litteratur (avser främst kostnader för länsbiblioteksverksamhet) låg stilla under åren 2007–2011 för att minska något under 2012–2013.

Regionala kostnader för bibliotek och litteratur uppgår till 3 procent, att jämföra med områdena teater och dans samt folkbildning och folkrörelser (de största kostnadsområdena) med 26 respektive 27 procent.

De tre regioner/landsting som har störst totala kostnader för kultur är de tre folkrikaste länen, Västra Götaland, Skåne och Stockholm. Dessa tre regioner står tillsammans för drygt hälften av de regionala kulturkostnaderna i landet.

Kommunernas utgifter för kultur. Kommunernas kostnader för kultur (allmän kulturverksamhet, bibliotek, musik/kulturskola, stöd till studieorganisationer) uppgick 2013 till sammanlagt cirka 10,3 miljarder kronor. Det är en ökning med 6,4 procent sedan 2007 räknat i fasta priser. Ökningen har skett framför allt under 2012–2013.

Den största posten är kostnader för bibliotek med 40 procent av de totala kostnaderna för kultur. Bibliotek är den enda kommunala kulturverksamheten som är lagstadgad, det vill säga varje kommun ska enligt bibliotekslagen ha ett folkbibliotek. Bibliotek är, slår statistikrapporten också fast, på många orter den viktigaste kulturlokalen och en central mötesplats.

Teckning från en av de handskrifter som omfattas av projektet.

RART KULTURARV DIGITALISERAS

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK (UUB) har fått närmare 3,8 miljoner kronor i bidrag från Riksbankens jubileumsfond för att digitalisera och katalogisera ett unikt kulturarv. Det handlar om universitetsbibliotekets samling av sk stamböcker.

Stamböcker är vänskaps-, minnes- eller resealbum – föregångaren till Mina vänner och om man så vill Facebook – som fördes främst av studenter och så småningom även av andra från 1500-talet och framåt.

Vänner och bekanta skrev in sina namn, ort och datum i dem, tillsammans med citat och tänkespråk; ibland lade man även till teckningar eller andra konstnärliga utsmyckningar. Stamböckerna följde med sina ägare på deras resor och kan ge inblickar i kulturell utveckling över tid. Genom att följa inläggen i olika stamböcker kan de viktiga sociala nätverk som uppstod i Europa under dessa århundraden analyseras.

UUB:s samling stamböcker omfattar cirka 140 volymer och är den största i Sverige.

I samlingen ingår texter av Carl Peter Thunbergs och Albert Engströms stamböcker, tillskrifter från Carl von Linné, Isaac Newton, H.C. Andersen och många andra.

Katalogen blir fullt sökbar och fritt tillgänglig i UUB:s digitala plattform Alvin och kataloginformationen länkas till de digitaliserade bilderna. Även en tryckt bok planeras.

I ämnet stamböcker kan också nämnas att KB häromåret fick, genom en testamentlig donation, möjlighet att förvärva en stambok från 1500-talet. Den innehåller bland annat signaturer från Gustav Vasas döttrar.

HZ

HAN HAR KALLATS för en digital trollkarl och när han gör entré till sitt seminarium på Internetdagarna gör han det som en rockstjärna – till tonerna av Eye of the tiger, soundtracket till Rocky III, om ni minns den gamla filmen...

Med eller utan soundtrack – Harper Reed, en av föregångarna inom crowdsourcing, ingenjör, innovatör och entreprenör med bas i USA, är i sig själv en uppenbarelse med sitt stora röda skägg, håret på ända och glasögon i en genre som får 1970-talets herrar på TV2 att blekna. Klädstilen är hackerkonventets och man inser att vi lever i en era där det finns människor som är så begåvade och så smarta att det mesta kan passera ifråga om apparition på kontoret. Åtminstone måste de ha tänkt så i Obama-administrationen när det begav sig. För Harper Reed var mannen som plockades in i kostymnissarnas förlovade värld – vände upp och ned på den och skapade Obamas politiska kampanj på sociala medier. Teknikpionjären Reed hyrde 40 ingenjörer som skulle ingenjöras. De började från noll och tillsammans byggde de en gigantisk plattform eller ett koncept som inte bara blev stilbildande utan även ryktbar: A social media masterclass. I labbet laborerade man med mobila appar, dashboard, big data, och förstås UX – man hade till och med en egen UX-kampanjledare med uppgift att finna lösningar för hur man bättre och mer frekvent interagerar med användarna.

Om han ville skulle Harper Reed förmodligen mer än väl kunna förtjäna sitt levebröd på att konsult i teambuildning-branschen. På Internetdagarna delade han med sig av sina bästa tips som bland annat bygger på erfarenheterna från kampanjarbetet. Ett bra team är a och o och en av de bästa investeringar man kan göra, enligt Harper Reed. Men det är inte lätt att bygga bra team och man ska inte vara rädd för att låta huvuden rulla i den processen.

– Att det inte fungerar nu innebär inte att personen i fråga inte kan ha en roll i framtiden, menar Harper Reed.

Andra byggstenar i teambygget är:

Anställ människor som är smartare än du är. Anställ människor som ser annorlunda ut än du gör, dvs sträva efter mångfald. Gör mångfald och vikten av det till ett samtalsämne – "it will not get easier if you ignore it". Mät alla insatser – först då inser man när man är en succé på spåret och då kan man också ge beröm.

Gör provandet till en dygd – prova att lämna komfortzonen.

Komfortzoner verkar inte vara någon hang-out för Harper Reed.

FOTO: OFA

– 2009 tyckte jag att jag hade uppnått alla mina mål och jag gjorde det som jag tycker alla borde göra någon gång: Jag sa' upp mig från mitt dåvarande jobb.

Resten är historia som det heter.

HZ

REGERINGEN BACKADE

DE SVENSKA medelhavsinstitutet i Rom, Istanbul och Aten kommer även fortsättningsvis att få finansiering. Det meddelade regeringen i mitten av november efter att ha snabbtrett frågan.

Det var i budgetpropositionen som neddragningar aviserades för 2016 och 2017 och som i praktiken hade inneburit en nedläggning av institutet. Förslaget väckte stark kritik men ansvarig minister Helene Hellmark Knutsson menar att det aldrig var regeringens vilja att institutet skulle läggas ned. Ambitionen var att hitta andra sätt att finansiera verksamheten och byggnaderna än med statliga medel, vilket alltså har visat sig inte vara möjligt.

– Vi värnar om institutet och deras betydelsefulla verksamhet. Institutet har ett mycket stort värde ur många aspekter, från de kulturella och historiska till de forskningsmässiga, säger Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning.

Även Svensk biblioteksförning engagerade sig i frågan och uppmanade regeringen att säkerställa fortlevnaden för medelhavsinstitutets bibliotek.

Institutets bibliotek med specialiserade samlingar spelar en viktig roll för att främja svensk forskning och högre utbildning om antikens kultur och samhällsliv, men även för en rad andra ämnesområden.

HZ

Gammelmedier står på sig – än så länge

Medier i de digitala plattformarna har blivit en självklar del av människors medievanor. Men traditionella gammelmedier står sig hyfsat i konkurrensen till sina digitala versioner.

Undantaget är kvällstidningarna där den mesta läsningen sker på webben. Det samma gäller lyssningen av inspelad musik där tiden minskar till förmån för lyssning av strömmande musik. Och genom den snabba spridningen av surfplattor sker en successiv förskjutning mot en ökad mediekonsumtion via nätet. Det rapporteras i .se:s årliga internetstatistik för 2014.

Ungdomar, de som är 16 till 25 år, ägnar mesta tiden åt spel, sociala nätverk och traditionella medier som tv, radio och böcker. Dagstidningar läser de i lika utsträckning på papper som på webben. För medelåldringarna (35–45 år) domineras tiden av traditionell tv och radio samt böcker. De riktigt inbitna på traditionella medier hittar man inte oväntat i gruppen pensionärer (66+). Bland dem dominerar traditionell tv, radio, pappersdagstidningar samt pappersböcker.

Radio och tv är utan konkurrens det som människor ägnar mest tid åt: 14 timmar i veckan.

Läsningen av e-böcker har ökat de senaste åren till 14 procent som läst en e-bok någon gång. Men endast tre procent läser någon eller några gånger i veckan. E-boksboomen i Sverige låter med andra ord vänta på sig.

58 procent av befolkningen läser bara pappersböcker, 11 procent läser även en e-bok

ibland. 3 procent läser bara e-böcker.

Vad det gäller bokläsningen generellt kan statistikrapportens författare, Olle Findahl, konstatera att den "uppvisat en anmärkningsvärd stabilitet" över tid. Den tid som läggs ned på läsning har hållit sig konstant. Digitaliseringen och e-böckerna har inte

rubbat på detta så när som vad gäller läsning av skol- och faktaböcker. Här konkurrerar internet som källa till information och fakta.

I gruppen som inte läser några böcker alls återfinns båda könen men de icke-läsande männen är dubbelt så många. HZ

Mer ur statistiken:

@ Tillgång till och användning av internet sprider sig fortfarande – efter 20 år – till allt fler. Ökningen märks mest bland yngre pensionärer och förskolebarn.

@ 100 000 internetanvändare har tillkommit det senaste året men fortfarande är det 1 miljon svenskar som inte använder internet. Orsakerna till det är främst ointresse, men även andra hinder uppges som handikapp, att det är för svårt och för dyrt.

@ Känslan av delaktighet i informations-samhället ökar jämfört med tidigare år. Mest delaktiga känner sig de i åldern 16 till 45 år. Bland de unga (12–15 år) är känslan av delaktighet större bland flickorna (64%) än bland pojkarna (55 %).

@ Surfplattans snabba spridning är rekord-artad – på tre år från 5 procent till 53 procent! Det senaste året har ökningen varit störst bland skolbarnen.

@ Youtube och Spotify är populärast på internet. I den dagliga användningen dominerar musiken.

@ Bland de sociala nätverken dominerar Facebook men unga, 12–15 år, minskar sitt deltagande till förmån för andra alternativ av sociala nätverk.

@ Hälften av alla tvååringar använder internet. Bland 3-åringarna är tre av fyra internetanvändare, andelen 7-åringar är 90 procent.

@ Användningen av twitter har stått stilla sedan 2013 då 17 procent besökte twitter någon gång och 6 procent dagligen. Fler män än kvinnor använder twitter. Av twitteranvändarna är det dubbelt så många som läser än som skriver.

@ Oron för den personliga integriteten ökar igen. 27 % av svenskarna är oroad för att stora företag som Google och Facebook inkräktar på deras personliga integritet. 19 % är oroad att även myndigheter gör det. Det finns också en utbredd uppfattning och acceptans bland internetanvändarna att det inte längre finns någon personlig integritet.

Hela världen, dagligen uppdaterad.

Landguiden.se är lättanvänd och på svenska. Här hittar du allt om aktuell politik, historia, språk, sociala förhållanden, statistikverktyg och mycket mer.

Beställ direkt: info@ui.se | 08 511 768 05 eller av din prenumerationsleverantör. Läs mer på landguiden.se

FÖRFATTAREN OCH kulturjournalisten Tony Samuelsson har tilldelats Karin Boyes litterära pris. Det är Huddinge kommun som för 16:e året i rad delar ut priset till minne av Karin Boye och som ska stimulera till verk i hennes anda.

Priset är på 25 000 kronor och juryns motivering lyder:

Tony Samuelsson tilldelas Karin Boyes litterära pris år 2014 för att han, i Boyes anda, förmedlar en smärtsam insikt i förtryckets intrikata maktmekanismer och författarens livsviktiga motståndskamp.

Annons Wagner 1

Nick Jones, bibliotekschef i Huddinge, är juryns sammankallande:

– Det känns fint att få uppmärksamma en författare som lyckas förena så oerhört viktiga frågeställningar och budskap, med så stor romankonst. Tony Samuelssons historiska tankeexperiment ställer frågor om vem som har makten att skriva en nations historia och visar på hur en normalisering av tidigare omöjliga problemformuleringar succesivt kan förändra människors sätt att tala, tänka och ett samhälle i stort. Det är ingen tillfällighet att detta känns så väldigt aktuellt i en tid då främlingsfientliga partier tar sig in i Europas parlament och riksdagshus, säger han.

Tony Samuelsson, som nu även är nominerad till Sveriges Radios Romanpris 2015, är född 1961 och bosatt i Orsa. Han debuterade med romanen *Seymour* 1989 och har sedan dess skrivit ett femtontal böcker i olika genrer. Hans senaste roman *Kafkapaviljongen* – en dystopi om vad som hänt om Hitler vunnit kriget – utkom i våras och rosades av kritikerna.

Tony Samuelsson.

HZ

MÅNADENS ELIN

LÄTT ATT HITTA RÄTT

på biblioteket

i surfplattan

i telefonen

WagnerGUIDE är en interaktiv orienteringskarta gjord för dagens och morgondagens bibliotek. En applikation som fungerar i alla digitala medier och plattformar, allt från stationära datorer och pekskärmar till smarta telefoner.

WagnerGUIDE visar vägen till rätt hylla genom ett klick eller tryck. Och du kan enkelt lägga in info om till exempel

nyheter och tips i respektive avdelning eller länka till evenemang och andra aktualiteter.

WagnerGUIDE är kompatibelt med både SAB och Dewey. Och framförallt med de generationer som är vana vid att ha hela världen i fickan.

Var och en har rätt
till åsiktsfrihet och
yttrandefrihet. Denna
rätt innefattar frihet
att utan ingripande
hysa åsikter samt
söka, ta emot och
sprida information och
idéer med hjälp av alla
uttrycksmedel och
oberoende av gränser.

Hoten mot yttrandefriheten ökar

I Europa växer bokcensuren, i form av begränsande lagar, politiska kampanjer och försök att kontrollera biblioteksinköp – även i Sverige.
– Just försöken att styra bibliotek är väldigt känsliga ur demokratisynpunkt, säger Gunnar Ardelius, författare och ordförande för Sveriges Författarförbund.

AV JOHANNA WESTLUND

IVÅRAS KRÄVDE SVERIGEDEMOKRATERNA i Älmhult att biblioteken bara skulle ha böcker på svenska. Franska högerpolitiker manade till protest mot biblioteksinköp av böcker med homosexuella teman. Ryssland har lagstiftat mot "homosexuell propaganda" och litteratur som är "opatriotisk och i strid med traditionella familjevärderingar", som *Karlsson på taket*.

– De senaste åren har det varit spänningar i en hel del länder i Europa, säger Vincent Bonnet, chef för europeiska biblioteksförbundet Eblida.

Censur är vanligast i diktaturer eller starkt religiösa länder. I Iran fängslades till exempel häromåret en regimkritisk poet, och i Turkiet har flera religionskritiska förläggare dömts till fängelsestraff. Men yttrandefriheten inskränks i allt fler länder:

– Censuren har blivit mycket värre de senaste åren, säger Gunnar Ardelius. Speciellt i Ryssland och Vitryssland. Där är det mycket tydligt att utvecklingen går åt fel håll, med både självcensur och statliga begränsningar. Ungern och Ukraina är också under oerhört stort tryck. Det är tungt på många håll i Europa.

I Ryssland var det förr i princip bara korruption som var farligt att skriva om. Nu är det annorlunda.

– Det har kommit många lagar som direkt inskränker yttrandefriheten. Det har även kommit krav på statlig registrering om man publicerar något, och staten har stängt flera oppositionella tidningar. Dessutom diskuterar man att stänga internet för omvärlden – det är rätt extremt, säger Ola Wallin, förläggare specialiserad på rysk litteratur och ordförande för Internationella Förläggareföreningens Freedom to Publish Committee.

"De senaste åren har det varit spänningar i en hel del länder i Europa."

Vincent Bonnet, Eblida

EUROPA: Censur och hot mot yttrandefriheten

Gunnar Ardelius är en av många författare som fått en bok stoppad i Ryssland. Det ryska förlaget hade köpt rättigheterna till *Bara kärlek kan krossa ditt hjärta*, överstätt den – och sen kom antigaylagen. Då vågade man inte längre ge ut den.

Man kan inte längre publicera en bok där homosexualitet ens nämns, om den inte beskrivs negativt. Nyligen utkom en rysk bok om olika slags familjebildningar runtom i världen, där man kort nämnde att det finns samkönade äktenskap. Det blev redaktören åtalad för.

De icke önskvärda böcker som trots allt ges ut kan staten stoppa på andra sätt: Ryssland har infört åldersmärkning på ungdomsböcker om "känsliga ämnen".

– Då får bokhandeln inte lov att sälja boken till en person under 18 år. Det är också en slags censur i förlängningen, säger Ola Wallin som tror att nationalistisk censuranda kan smitta av sig på andra länder.

Yttrandefriheten i Ungern har enligt flera rapporter försämrats rejält sedan nationalkonservativa Fidesz fick makten för fyra år sedan. Viss musik får inte längre spelas på radio, dramatik bearbetas nogsamt, och i höstas föreslogs en "internetskatt", vilket skulle försvåra för kritiska röster. Peter Karlsson, förläggare och sekreterare i svenska PEN där han särskilt följer Ungern, berättar att litteraturen hittills klarat sig hyfsat, eftersom den varit ett av få kulturområden utan statliga eller kommunala stöd eller aktörer.

Men det finns andra ingrepp i yttrandefriheten. Som när författaren Péter Esterházy fick sitt kulturtips i radion – om en pjäs vars regissör var homosexuell – bortklippt. Eller som när författaren Ákos Kertész, efter att ha skrivit att det ligger i ungrares natur att lyda sina ►►

"Vi har sett en ökad hotbild i Sverige mot författare."

Gunnar Ardelius, Sveriges Författarförbund

► ledare, framtogs en statlig hedersutmärkelse och attackerades av Jobbikanhängare.

– Det blir ett budskap att man inte får säga riktigt vad man vill, säger Peter Karlsson.

Nyss dök det också upp en ny statlig aktör: förlaget Nationella Biblioteket, som ska skapa en litterär kanon genom att publicera klassiker (oavsett om något annat förlag redan ger ut boken i fråga). Just detta förlag får dessutom stora statliga stöd:

– Många förlag var rätt upprörda över detta, säger Peter Karlsson. Dessutom har Nationella Biblioteket valt att bland annat lyfta fram anti-semitiska författare från 1920- och 1930-talen.

Franska Front National begärde redan på 1990-talet ut listor över biblioteks planerade inköp och gallrade ut "icke önskvärda" verk. I vintras stormade det när kristdemokratiska politiker krävde censur av nakenhet och homosexualitet i inköpen, och en högerextremistsajt uppmanade folk att protestera mot "stötande" böcker på sina lokala bibliotek. Men extremisterna fick mothugg både av Frankrikes kulturminister och från internationellt håll.

– Så det blev nästan något positivt, för det visade vilken solidaritet det finns kring den här frågan, säger Vincent Bonnet.

I Kina kan staten kontrollera allt som ges ut, men litteraturen regleras främst av förlagens självcensur: sköter de sig inte kan straffet bli allt från böter till fängelsestraff. Efter att Kina under de senaste decennierna blivit ett öppnare samhälle tycks greppet åter hårdna, och bland annat tv och bloggare censureras nu allt hårdare.

Tibet och Falun Gong är exempel på "känsliga" ämnen, säger översättaren Anna Gustafsson Chen:

– Men sex är till exempel kineserna inte särskilt stränga med, eftersom de är ganska oreligiösa. Däremot finns det en stark nationalism, och det är åt det hållet censuren går. Den hårdaste pressen är på dem som skriver på minoritetsspråk som tibetanska eller uiguriska, säger hon.

Däremot är det oftast sex och stötande språk som framkallar censurförsök i USA. ALA (American Library Association) listar varje år de verk där det kommit en skriftlig begäran om censur från exempelvis lärare eller föräldrar. I fjol var listan på totalt 307 böcker. *Fifty Shades of Grey* och *Harry Potter* anmäls ofta, och bland de mest ifrågasatta i fjol finns allt från Toni Morrisons *The Bluest Eye* till barnboken *Captain Underpants*.

Andra uppmärksammade bokförbud är när kom-

munala skolor i Chicago i fjol förbjöd *Persepolis* ("för våldsamt"), eller när College of Charleston satte Alison Bechdels serieroman *Fun Home* (med en homosexuell huvudperson) på sin sommarläslista för förstaårselever. Kongressen krympte då statsbidraget till skolan med 52 000 dollar, och angav läslistan som skäl.

I en färsk rapport från Svensk biblioteksforening konstateras att svenska bibliotek har ett dilemma i sina urval: man ska både ha en bred informationsfrihet, följa normerande dokument och samtidigt säga nej till diskriminerande material. Majoriteten tillfrågade i rapporten säger sig dock hellre fria än fälla känsliga verk.

Och att göra en avvägning kring till exempel verk med rasistiska nidsbilder – som *Tintin i Kongo* eller Pippifilmen – handlar om ett redaktionellt urval, säger Gunnar Ardelius. Ordet censur bör användas varmt.

– Men, tillägger han, vi har sett en ökad hotbild i Sverige mot författare. Som i höstas när Katarina von Bredow blev hotad efter att ha skrivit om att flytta från sin ort där Sverigedemokraterna haft stor framgång: hon blev hatad, hotad, fick mejl om att man skulle bränna hennes böcker.

Och även om sd inte fick sin vilja fram på just Älmhults bibliotek ska sådant tas på största allvar, säger Gunnar Ardelius:

– Sd har en väldigt medveten kulturpolitik. Jag tror att de hämtar mycket inspiration just från länder som Ungern och Frankrike, och hur högerpolitiker agerat där. ■

Tecknat är känsligt: *Fun Home*, *Persepolis*, *Tintin*, barnböcker – just tecknade verk tycks ha en extra utsatt position. Något som också syns i det faktum att Apple censurerar alla verk som visar något naket, så även svenska serieromaner av bland andra Mats Jonsson. Seriefrämjandet undersöker just nu om Malmö kan bli fristad åt hotade och censurerade serietecknare, just för att belysa frågan.

Inte bara auktoriteter: Även studenterna själva efterfrågar ibland censur. Det gjorde till exempel studentrepresentanter från en rad universitet i USA i våras: de ville ha en "trigger warning" på böcker om tunga ämnen som krig eller våldtäkt, och därmed skulle verk av bland andra Chinua Achebe och Virginia Woolf märkas.

"Det har kommit många lagar som direkt inskränker yttrandefriheten."

Ola Wallin, förläggare Ersatz

"Den hårdaste pressen är på dem som skriver på minoritetsspråk som tibetanska eller uiguriska."

Anna Gustafsson Chen

WE ARE LIBRARY PEOPLE®

WWW.LAMMHULTSBIBLIOTEKSDSIGN.DK

PART OF LAMMHULTS DESIGN GROUP

SÅ TREDUBBLADE NOTODDEN BIBLIOTEK BESÖKSANTALET

Notodden Bibliotek i Norge tredubblade besöksantalet på bara ett år. Biblioteket har flyttat in i nya, nyinredda lokaler. Genomgående är biblioteket, i samarbete med BS Eurobib, inrättat som en mötesplats för besökare.

"Jag hyser ingen tvekan om, att den nya byggnaden och inte minst sättet vi bjuder in besökarna på, har bidragit till den stora besöksökningen", säger bibliotekschef Ragnhild Kraugerud.

INNOVATIVE LIBRARY DESIGN™

LIBER lobbyar för forskningsbiblioteken

FOTO: LIBER

LIBER:s årsmöte ägde 2014 rum i Riga i början av juli.

Den europeiska organisationen LIBER:s medlemmar är forskningsbibliotek och relaterade institutioner – totalt över 400 stycken från inte mindre än 40 länder. Svensk biblioteksförning, Kungliga biblioteket och 11 svenska universitets- och högskolebibliotek är medlemmar i LIBER.

AV JAKOB KIHLEBERG

EN DEL AV organisationens verksamhet syftar till att stödja medlemmarnas egen verksamhetsutveckling. Det sker bland annat genom sådant som ledarskapskurser och nätverksarbete för att ta fram förebildliga exempel och riktlinjer inom olika frågeområden (se faktaruta). LIBER, Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche, bedriver även ett aktivt påverkansarbete, riktat mot Europeiska kommissionen och andra institutioner på europeisk nivå. Målet är att frågor som är prioriterade för forskningsbiblioteken ska vara väl kända för beslutsfattarna. Påverkansarbetet bedrivs i flera fall tillsammans med andra internationella aktörer, som EBLIDA och IFLA.

EUROPA: Fokus på LIBER

För LIBER är det för närvarande tre relaterade områden som står högst på agendan i påverkansarbetet: en generell upphovsrättsreform, bättre villkor för text- och datautvinning (Text and data mining) och att främja öppen tillgång till offentligt finansierad forskning (Open Access).

Upphovsrättsreform. För att Europas forskningspotential ska realiseras fullt ut och mot bakgrund av det förändrade informationslandskapet menar LIBER att det brådskar att genomföra en genomgripande upphovsrättsreform. En utgångspunkt för LIBER:s ställningstagande på detta område är att skyddstiden för verk borde återgå till upphovsmannens livstid plus 50 år (från nuvarande 70 år). Det är vad som krävs enligt Bernkonventionen och TRIPS-avtalet och det är svårt att se att de ekonomiska värdena kan motivera längre skyddstider än så.

Vidare driver LIBER att det upphovsrättsliga regelverket måste harmoniseras på europeisk nivå. Bland annat borde de inskränkningar i upphovsrätten som finns till förmån för biblioteksverksamhet och forskningsändamål bli tvingande för alla EU:s medlemsstater. I sammanhanget har man också framfört att det borde införas en generell inskränkning i upphovsrätten liknande dem som är bestämmelserna om

”fair-use” i USA. I en situation där tekniken hela tiden utvecklas är det, enligt LIBER, inte tillräckligt med en avgränsad lista på inskränkningar som måste ses över varje gång nya nyttjanden blir möjliga.

Mer specifikt förespråkar LIBER också att det borde införas bestämmelser till skydd mot avtalsvillkor och tekniska åtgärder som inskränker bibliotekens lagstadgade nyttjanderätt enligt befintliga undantag i upphovsrätten. Inte heller bör de inskränkningar som finns till förmån för forskningsändamål göra någon skillnad mellan kommersiell och icke-kommersiell användning. Ytterligare en fråga som man tagit upp är att data som hyperlänkar fritt ska kunna användas av alla och därför inte bör omfattas av upphovsrätt.

Text- och datautvinning. LIBER har särskilt kommit att fokusera på frågan om text- och datautvinning (text and data mining). Utgångspunkten är den stora, både ekonomiska och sociala, potential som finns i data-driven innovation, en potential som idag hindras av ett bitvis föråldrat regelverk. Även om inte enskilda fakta och data i sig omfattas av upphovsrätt, hindras den maskinella utvinningen av sådan information ofta av det upphovsrättsliga regelverket eftersom den involverar kopiering av skyddade verk.

Vad gäller text- och datautvinning driver LIBER att det ska införas en särskild inskränkning i upphovsrätten för dessa ändamål. Inskränkningen bör göra det möjligt att använda nya maskinella forskningsmetoder för att utvinna information ur alla verk som en institution har laglig tillgång till. Dessutom framhåller man att spridningen av resultaten av en sådan analys måste vara tillåten så länge det inte görs på ett sådant sätt att det kan anses ersätta de ursprungliga verken.

Öppen tillgång till forskning. LIBER har länge förespråkat Open Access och skrev 2005 under Berlindeklarationen om öppen tillgång till kunskap. En mer specifik fråga som LIBER driver är att offentligt finansierad forskning ska kunna tillgängliggöras öppet oavsett vad som står i avtal med en utgivare. Detta skulle kräva en ändring i det upphovsrättsliga regelverket.

Idag arbetar man dessutom för att främja öppen tillgång genom en rad projekt på europeisk nivå. Det handlar bland annat om projektet Pasteur40A, som syftar till att stödja utvecklingen av nationella strategier för öppen tillgång. Man är också aktiv i FOSTER som är ett flerårigt projekt för att få forskare, bibliotekariéer och andra berörda att integrera principer om öppen tillgång och öppen vetenskap i sitt löpande arbete. ■

FAKTA LIBER: ORGANISATION

LIBER är en stiftelse baserad i Nederländerna som har sitt kansli vid Kungliga biblioteket i Haag. Styrelseordförande för LIBER är för närvarande Kristiina Hormia-Poutanen, chef för nationella biblioteksnätjänster vid Finlands nationalbibliotek. Verkställande direktör är sedan 1 december i år Susan Reilly.

Verksamheten bedrivs genom ett antal styrgrupper och arbetsgrupper inom olika tematiska områden. För närvarande finns tre styrgrupper inom LIBER. Den första är inriktad på påverkansarbete och kommunikation. Under den finns bland annat en särskild arbetsgrupp för upphovsrättsfrågor, ett viktigt påverkansområde för LIBER på europeisk nivå. Ordförande i styrgruppen är Wilhelm Widmark, överbibliotekarie vid Stockholms universitetsbibliotek, som också sitter i LIBER:s styrelse.

Den andra styrgruppen är inriktad på vetenskaplig kommunikation och forskningsinfrastruktur. Under den finns en arbetsgrupp särskilt inriktad på hur biblioteken kan arbeta med öppen tillgång till forskningsdata.

Den tredje styrgruppen har döpts till ”Reshaping the Research Library”. Under den finns ett antal arbetsgrupper som på olika sätt tar upp frågor om bibliotekens nya roller i det föränderliga vetenskapliga informationslandskapet. Arbetsgrupperna är inriktade på kompetens- och ledarskapsutveckling, utbildningsstöd och informationskompetens, indikatorer för biblioteksverksamheten som en del av universitetsrankingen och hanteringen av digitala samlingar.

Utöver styrgrupperna och arbetsgrupperna har LIBER även två så kallade forum, något mer löst sammansatta nätverk. Det finns ett forum för digitalt kulturarv och ett för arkitektoniska frågor kopplade till byggandet av nya bibliotek.

Stiftelsen har också en egen tidskrift, LIBER Quarterly, som är öppet tillgänglig på nätet.

FOTO: LIBER

Wilhelm Widmark, överbibliotekarie vid Stockholms universitetsbibliotek, sitter i LIBER:s styrelse och är ordförande i arbetsgruppen som arbetar med upphovsrättsfrågor.

FAKTA LIBER – ÅRSMÖTET OCH ANDRA ARRANGEMANG

LIBER genomför varje år sitt årsmöte inom ramen för en större konferens. Konferensen har flyttat runt mellan olika europeiska städer och hålls vid ett medlemsbibliotek. Runt 300 personer har i snitt deltagit. År 2015 kommer årskonferensen gå av stapeln i London den 24–26 juni. Det övergripande temat är denna gång: ”Towards Open Science”.

En rad workshops och andra arrangemang genomförs också löpande inom ramen för det arbete som styr- och arbetsgrupperna bedriver. Ett exempel är de träffar som hållits inom ramen för LIBER:s ledarskapsprogram. Det har under de senaste åren innefattat fortbildningsträffar och nätverksaktiviteter för chefer på mellannivå men har nu vidare utvecklats för att passa bibliotekschefer.

LIBER medverkar därtill i en rad olika EU-projekt som genomförs för konferenser och träffar med olika intervall. Bland annat är LIBER en partner i flera projekt inom ramen för arbetet med den europeiska kulturarvsportalen Europeana. Man är också aktiv i projekt som FOSTER om arbetsmetoder för en öppen vetenskap och RECODE som handlar om hanteringen av forskningsdata.

Danska förlag och bibliotek eniga – nu får biblioteken tillgång till fler e-böcker

Bibliotekens försök med e-böcker blev så populärt bland danska låntagare att de stora förlagen drog sig ur och skapade en egen tjänst. Sedan dess har trycket ökat på att parterna ska enas kring ett av alternativen. Nu ser det ut att bli verklighet.

EN TRAPPA UPP i Odense järnvägsstation har centralbiblioteket inlett sin digitala resa. Än så länge har den följt två spår. Det ena har gått via de danska bibliotekens egen e-boktjänst eReolen.dk, det andra har följt förlagens alternativ ebib.dk.

– Låntagarna är intresserade av e-boken som form, men systemet måste vara enkelt. Ju besvärligare det är, desto högre tröskel, säger bibliotekarien Lena Koustrup Schmidt.

Hittills har de två e-bokstjänsterna funnits sida vid sida, men bibliotekens förhoppning har hela tiden varit att de och förlagen kan enas kring en enda när kommunernas och regeringens gemensamma vision Danskarnes digitala bibliotek (DDB) ska förverkligas. Förhandlingarna drog ut på tiden. Men i slutet av november skedde ett genombrott som gör att DDB kan bli verklighet 2015.

Gyldendal, Rosinante & Co., Lindhardt och Ringhof, JP/Politiken Publishing och andra förlag knutna till lånetjänsten Ebib har tecknat avtal med DDB om att göra 4 000 nya e-böcker tillgängliga för utlån via bibliotekens tjänst eReolen.

Avtalet börjar gälla den 1 januari 2015. I samband med det stängs förlagens egen tjänst ebib.dk ner. Folkbibliotekens utlåning av e-böcker kommer att vara samlad i en tjänst där spridning och tillgänglighet står i fokus. Redan nu har förlag och bibliotek inlett ett samarbete som syftar till att göra utlåningen så bred och så enkel som möjligt. Ambitionen är att alla folkbibliotek ska kunna tillhandahålla tjänsten under nästa år.

– Jag gläder mig åt att vi i biblioteken åter får en samlad plattform med ett stort och brett urval av både e-böcker och ljudböcker tillgängliga för medborgarna via eReolen.dk, säger Lena Koustrup Schmidt.

Syftet med DDB är att underlätta för biblioteken att hantera och förmedla e-böcker och andra elektroniska medier. En gemensam plattform för alla de 98 kommu-

AV TORBJÖRN TENFÄLT

DANMARK: Genombrott för e-boksfrågan

Kent Skov Andreasen, bibliotekschef i Odense, sitter i eReolens styrelse och har hela tiden hoppats att de stora förlagen ska återvända till bibliotekens e-bokstjänst.

nerna i Danmark gör det till exempel lättare att upprätthålla en digital infrastruktur och samordna inköp.

Odense centralbibliotek har ett övergripande ansvar för biblioteksverksamheten i de tio kommunerna på Fyn. I stationsbyggnaden mitt i staden har det ett mycket strategiskt läge.

– Många slinker in till oss när de väntar på tåget. För de som pendlar till Odense för att gå på universitetet finns här också alla de regionala bussarna, säger Lena Koustrup Schmidt.

Danmark var tidigt ute med att diskutera utlåningens framtid och visa hur biblioteken kan samspela med andra delar av samhället. Redan i början av 1990-talet framhöll en utredning bibliotekens uppgift att hjälpa medborgarna hantera det nya informationssamhället och underströk hur viktigt det är att biblioteken tar till sig nya medier.

Utlåningen av e-böcker har varit ett hett debattämne sedan slutet av 2011 när biblioteken sjösatte sin egen lånetjänst eReolen (reolen = bokhylla). Den provades

under 2012 och började permanentas under 2013. Låntagarna laddar ner e-böckerna i sin dator, läsplatta, smartphone eller någon annan plattform. Urvalet av böcker är beroende av vad förlagen erbjuder.

eReolen blev snabbt populär. Under det första året lånade cirka 100 000 danskar omkring 700 000 e-böcker. Men framgången skrämde flera bokförlag som såg sin egen försäljning hotad. De nästan 4 000 titlar som fanns i tjänsten under de första månaderna minskade till knappt hälften när några av de stora förlagen – Gyldendal, JP/Politiken och Lindhardt og Ringhof – i slutet av 2012 drog sig ur av rädsla att förlora kunder i butiken.

Odense Centralbibliotek delar hus med järnvägsstationen och har många resenärer bland sina låntagare.

Det pris förlagen får i bokhandeln motsvarar i genomsnitt fyra lån på biblioteket, men eftersom det inte finns någon begränsning kan populära titlar bli utlånade väldigt många gånger på kort tid.

– De stora förlagen är mycket beroende av sina bestsellers som till exempel böckerna om Zlatan och Steve Jobs. Därför är de också mycket uppmärksamma på att storsäljarna i digital form inte kannibaliserar på den tryckta bokförsäljningen, säger Kent Skov Andreasen, bibliotekschef i Odense och ledamot i eReolens styrelse.

Förläggarföreningen såg i början positivt på att testa olika modeller, men hävdade senare att eReolen ►►

Världspolitikens Dagsfrågor

Hjälper dig förstå de stora frågorna som förändrar världen.

Tidskriften kommer ut med tolv nummer om året.

Beställ direkt: info@ui.se | 08 511 768 05 eller av din prenumerationsleverantör. Läs mer på ui.se

► blockerade utvecklingen av den kommersiella e-boks-
marknaden. Flera av de större förlagen ville pröva en
ny modell som skapade bättre balans mellan bibliotek
och marknad. Det ledde fram till att förlagsjättarna
Lindhardt og Ringhof och Gyldendal lanserade ebib.dk
som en konkurrent till eReolen. I ebib.dk köper biblio-
teken ett exemplar av e-boken, som sedan kan lånas ut
4–5 gånger, innan biblioteket måste köpa in ett andra
exemplar. Enligt bokdistributören Publizon gick om-
kring 45 bibliotek med i ebib.dk, som erbjuder mer än
5 000 e-böcker.

Kent Skov Andreasen har under resans gång ändå
haft gott hopp om att de stora förlagen ska återvända
till bibliotekens e-bokstjänst och att de två modellerna
ska kunna bli en.

När de stora förlagen hoppade av eReolen sågs avta-
len över och förhandlingar har sedan dess förts med av-
hopparna.

Samtidigt som den digitala visionen ska uppfyllas
och biblioteken får allt fler uppgifter, har hälften av de
danska kommunerna dragit ner på anslagen. När Dan-
marks Biblioteksforening förra hösten presenterade sin
stora undersökning om de kommunala prioriteringar-
na visade det sig att bara tio procent ämnade öka tilldel-
ningen till sina bibliotek under 2014. Odense drog ner
cirka tre procent på biblioteksverksamheten jämfört
med 2013.

– Vi får inte de pengar vi behöver, konstaterar Kent
Skov Andreasen.

En följd av de minskade anslagen är att Odense och
många andra kommuner inrättar små filialer, som of-
tast är obemannade. Istället för bibliotekarier möts
långtagarna av självbetjäning eller frivilliga arbetsinsat-
ser av kulturintresserade medborgare.

Antalet bibliotek minskade kraftigt i samband med
den stora kommunreformen 2007. När 271 kommuner
blev 98 försvann cirka 150 av de tidigare runt 680 biblio-
teken. Med färre platser för danskarna att låna böcker
på uppstod en debatt om prioriteringar och 2010 till-
satte kulturministern en stor utredning om folkbiblio-
tekens framtid (*Folkebibliotekerne i vidensamfundet*).

Utredaren konstaterade bland annat att biblioteken
spelar en viktig roll för att invånarna ska kunna navi-
gera i ett samhälle som blir allt svårare att överblicka.

– Här finner jag all information jag behöver och kan
till och med få hjälp att hitta den, säger Thomas Isen.

Han har just missat ett tåg och tittat in på Odense
centralbibliotek i väntan på nästa avgång. Mest upp-
skattar han möjligheten att läsa dagstidningar från
alla delar av världen.

– Fast just nu tittar jag bara på Youtube, det är också
trevligt att göra här på biblioteket, säger Thomas Isen. ■

*"Utredaren
konstaterade
bland annat
att biblioteken
spelar en
viktig roll för
att invånarna
ska kunna
navigera i
ett samhälle
som blir allt
svårare att
överblicka."*

FAKTA

- eReolen.dk är de danska bibliotekens egen
e-bokstjänst. Alla bibliotek i landet är knutna till
tjänsten och alla förlag är välkomna att ingå som
leverantörer.

eReolen var från början ett konsortium bestå-
ende av centralbiblioteken i Gentofte, Roskilde,
Odense, Vejle, Herning och Ålborg, samt biblio-
teken i Århus och Köbenhavn. Nu omvandlas
konsortiet till en förening.

eReolen utvecklades i projektform 2011–2012,
med stöd av Kulturstyrelsen. Tjänsten blev per-
manent den 1 januari 2013.

- ebib.dk är några stora danska bokförlags alter-
nativ till eReolen. E-bokstjänsten har funnits på
försök sedan slutet av 2011. Några av de stora bok-
förlag som stått bakom ebib är Gyldendal, Lind-
hardt og Ringhof och JP/Politikens Forlag.

- DDB – Danskernes digitale bibliotek är ett bin-
dande samarbete mellan kommunförbund och
kulturministeriet. Samarbete skall stärka biblio-
tekens möjlighet att hantera och kommunicera
elektroniska medier såsom e-böcker och andra
webbaserade material.

DDB:s mission och vision är att stärka, effektiv-
sera och tillgängliggöra de offentliga bibliotekens
samlade digitala utbud. Samtliga av landets 98
kommuner är med i samarbetet.

Systemet för
e-böcker måste vara
enkelt, konstate-
rar Lena Koustrup
Schmidt, biblioteka-
rie i Odense.

Allt och alla samlas i biblioteket på Rentemestervej

FRAMTIDENS BIBLIOTEK rymmer all möjlig service, men kanske inte nödvändigtvis en massa datorer.

– Här vill låntagarna hellre ha plats att sitta ner och prata, säger Tine Garsdal, bibliotekschef på Rentemestervej i Köpenhamn.

Gyllengula klossar reser sig högt över en livlig gatukorsning i stadsdelen Bispebjerg i nordvästra Köpenhamn. Biblioteket på Rentemestervej är resultatet av en arkitekt-tävling och har uppmärksammats som ett av de mest nydanande i Danmark.

– Det är första gången man samlar så många verksamheter i ett hus. Jag tycker att det är en fin vision av hur ett bibliotek kan se ut, säger Tine Garsdal.

Hon har lett arbetet sedan invigningen i maj 2011. Biblioteket är inrymt i en före detta tvålfabrik som förvandlats till kulturhus och innehåller medborgarservice, café, konsertlokal, möteslokaler, lokal-tv och konstverkstäder.

– Här kan du också ansöka om pass och få hjälp med läxorna. Det unika är att allt hör till biblioteket, säger Tine Garsdal.

Bispebjerg är en ganska sliten stadsdel med en hel del sociala problem. Många kulturer möts i den rymliga entréhallen, där föräldrar kan ta en fika medan deras barn leker i Grottan strax bredvid. Bland lekfulla kuber i grönt, gult och vitt kan de yngsta klättra omkring samtidigt som de bekantar sig med böckernas värld.

– Vi har många olika rum, både de som är flexibla och andra som är tydligt definierade och riktar sig till olika åldrar eller verksamheter.

När tevekanalen DR för en tid sedan berättade det danska biblioteksväsendets historia fick biblioteket på Rentemestervej representera framtiden. Med 30 000 besökare per månad och flest utlånade barnböcker i Köpenhamn har det på kort tid fått en stark position och är förebild för andra som försöker ta ut kompassriktningen mot framtiden.

Tine Garsdal är glad över uppmärksamheten, men betonar att visionerna inte får skymma nuet. Det gäller inte minst synen på den digitala utvecklingen. På Rentemestervej finns trådlöst nätverk och bärbara datorer att låna, men när biblioteket frågade sina besökare vad de tyckte var viktigt att satsa på var det inte fler datorer.

– De ville hellre ha bord och stolar än dataskärmar. Många har redan fullt av datorer och iPhones att det blir viktigare att kunna sitta ner, prata och uppleva något tillsammans. ■

TORBJÖRN TENFÄLT

FOTO: DENNY LORENTZEN

Biblioteksbyggnaden på Rentemestervej sticker ut med sin arkitektur och fantasifulla fasader i den slitna stadsdelen Bispebjerg.

DANMARK: *Rentemestervej*

FOTO: DENNY LORENTZEN

Bibliotekschefen Tine Garsdal har samlat så många verksamheter hon får plats med i huset på Rentemestervej.

I södra Zimbabwe skapar biblioteket utveckling

På den fattiga landsbygden i södra Zimbabwe har ett bibliotek blivit navet i ett ständigt pågående arbete med demokrati, utbildning och fattigdomsbekämpning. BBL träffade Jackson Ndlovu på Bok & Bibliotek.

BIBLIOTEKET STARTADES, BYGGDES upp och drivs idag av organisationen Edward Ndlovu Memorial Trust, ENMT.

På biblioteket, som ligger i staden Gwanda i södra Zimbabwe, dras riktlinjerna upp för ENMT:s arbete. Problemet att kunna ta emot alla besökare måste lösas, böcker ska väljas ut och packas i boklådor till 27 skolor på landsbygden och till studiecirkel som jobbar med demokratifrågor och inkomstgenererande projekt ska planeras. Elva bibliotekarier och lärare delar på jobbet.

– Biblioteket har stor betydelse för vår region. Förutom alla projekt vi genomför med biblioteket som bas, har det blivit en mötesplats för föräldrar, elever, lärare och politiker som är involverade i skolans utveckling, berättar Jackson Ndlovu, som är chef för ENMT:s verksamhet, när Biblioteksbladet träffar honom på Bokmässan i Göteborg i år.

ENMT startades 1992 till minne av zimbabwiern Edward Ndlovu, som var ledamot av parlamentet och representerade Matabeleland South, den region i södra Zimbabwe där biblioteket ligger. Här bor runt 700 000 personer. ENMT:s bibliotek är det enda allmänna biblioteket i hela området.

Sakta men säkert har verksamheten byggts upp. Idag är bokhyllorna fulla med 30 000 böcker, under förra året hittade nästan 30 000 besökare hit och 17 000 lån registrerades. Bara på fredagar och lördagar har biblioteket, som är dimensionerat för att ta emot 60 vuxna och 60 barn i taget, över 300 besökare.

– Det är ju fantastiskt roligt, men vi måste hitta en lösning. Nu blir det antingen alldeles för trångt eller så får man vänta utanför tills det blir en plats ledig. Jag kan ju inte säga till någon som vill sitta och läsa inne på biblioteket att de måste gå, säger Jackson Ndlovu bekymrat.

– Vi funderar på att använda gräsmattan utanför biblioteket och sätta upp bord och stolar för besökare. Fast det går inte under regnperioden förstås, tillägger han.

En av anledningarna till att besöken är många är att de som studerar på kvällstid på universitetet inte har tillgång till universitetets böcker.

– Vi får inte låna böcker där. Det här biblioteket är vår enda möjlighet att söka information, berättade en ung universitetsstudent för några år sedan.

AV MARI DAHL

AFRIKA: Biblioteket motor för utveckling

Jackson Ndlovu besökte årets bokmässa och höll i ett seminarium om böckernas betydelse för barnen i Zimbabwe idag.

Jackson Ndlovu bekräftar att situationen inte har förändrats.

– Vi är det enda biblioteket där universitetets halvtidsstudenter kan låna böcker, säger han.

I början av 2000-talet drabbades Zimbabwe av en svår ekonomisk kris. Idag är situationen bättre och läget har stabiliserats något, men fortfarande är en stor del av befolkningen fattig och staten saknar resurser. Även om de flesta har tillgång till mat och affärerna är fyllda av varor, har klyftan mellan fattig och rik ökat. Löneskillnaderna är stora och tillgången till basservice ojämlig. Det är den informella sektorn som står för större delen av folks försörjning, eftersom den formella sektorn inte klarar av att ge alla jobb. Arbetslösheten beräknas ligga runt 80 procent och nästan 70 procent lever under fattigdomsstrecket.

Under den värsta krisen kunde det vara så illa på skolorna att det var tjugo skolbarn, ibland en hel klass, som delade på en enda skolbok. Idag är det något bättre. I genomsnitt delar fem elever på en bok.

De böcker ENMT distribuerar är skönlitteratur eller olika typer av handböcker, till exempel om hur du startar ett kooperativ, och böcker om vilka rättigheter du har som medborgare.

– Det är viktigt att få upp intresset för läsning om du ska få bra resultat i skolan, konstaterar Jackson Ndlovu och hänvisar till det goda resultat de 27 skolor som ENMT samarbetar med har. De ligger över genomsnittet för landet.

Varje skola har möjlighet att önska vilken typ av böcker de vill ha. Biblioteket i Gwanda plockar sedan ihop så att innehållet passar varje skola. Ingen boklåda blir den andra lik.

– Vi levererar också en låda till fängelset i Gwanda, men en dag fick jag ett samtal från ledningen där. De tyckte inte att böckerna passade eftersom de kunde få internerna att göra revolt. De refererade till en speciell bok som handlade om ett uppror i ett fängelse, men jag

FOTO: MARI DAHL

FOTO: MARI DAHL

menar att alla har rätt att ta del av all typ av litteratur. Det är så man utvecklas, säger Jackson Ndllovu.

I Gwanda och på landsbygden i området är det ofta torka. Befolkningen räknar bara med att få full skörd vart fjärde år. För några år sedan var det extremt torrt. I fälten stod majsstänglarna bruna och det gick inte att se en enda majscolv så långt ögat nådde. Årets skörd skulle utebli helt. Men i en av byarna var kvinnorna ändå på strålände humör. De hade sedan en tid tillbaka satsat på att tillsammans driva kycklinguppfödning. På eget initiativ, efter att ha deltagit i en studiecirkel anordnad av ENMT, hade de startat projektet. När skörden nu uteblev kunde de sälja kycklingar och få in pengar som kunde användas till att köpa majs mjöl och annat som behövdes för att överleva. De klarade sig bättre än familjerna i andra byar som inte gjort samma satsning.

– Vi har också höjt vår status i byn genom det här projektet. Nu lyssnar även männen på oss och vi är med och fattar beslut som tidigare bara involverade männen, sa en av kvinnorna då.

Nu berättar Jackson Ndllovu att utvecklingen har gått ännu längre och kvinnorna i vissa byar har både köpt plogar på eget bevåg och lyckats förhandla så att de nu äger mark. Enligt lagen har alla, oberoende av kön, rätt att vara markägare, men traditionellt har det inte varit tillåtet för kvinnor.

– I studiecirkelarna visar vi hur det ser ut traditionellt

Biblioteket i Gwanda är navet i det utvecklingsarbete ENMT bedriver.

och jämför det med hur det ser ut enligt lagen. Det har varit ett starkt motstånd mot att låta kvinnor äga mark, men vi ser att attityderna förändras och att det går åt rätt håll, säger han.

För att stärka demokratin och för att få folk på landsbygden att förstå vad demokrati innebär jobbar ENMT med hur problem kan lösas på olika sätt.

– För oss handlar demokratisk utveckling om att man först måste ha demokrati hemma i byn där det traditionella systemet inte är särskilt demokratiskt. Vi försöker göra invånarna medvetna om att det finns andra sätt att fatta beslut.

I år slapp byborna kampen mot torkan och regnet kom när det skulle. Skördarna blev rikliga.

– Det är som ett mirakel! Och det bästa är att i några av de byar där man har kycklinguppfödning har de nu utökat sina majsält genom att plantera hirs, bönor och jordnötter också. De har dessutom börjat arbeta tillsammans på fälten. Istället för att bara bruka sitt eget fält hjälper de till på varandras. Nu pratar de om att gå samman med andra byar i närheten. De vill få tolv byar att gå ihop. Vilken utveckling!

– Det är resultatet av att man sitter ner och slår sin kloka huvuden ihop. Det ger självförtroende. Böckerna ger sedan bekräftelse på att saker går att genomföra. Ett samhälle där folk läser är ett friskt samhälle. Att läsa befriar både tanke och själ, avslutar Jackson Ndllovu. ■

Bibliotech – mer än bokförvaring

I en av de fattigare stadsdelarna i San Antonio, Texas, öppnade förra hösten världens första bibliotek helt utan fysiska böcker. Idén till biblioteket uppkom i en mix av en stram budget, en baktokig politiker och Steve Jobs.

AV JOHANNA WESTLUND

ETT FEMTIO TAL SPLITTER nya Macdatorer, 800 e-boksläsare, 40 surfplattor, loungesalar med touch screen-bord och Xbox-stationer – allt inrymt i nybyggda luftiga lokaler. Låter det dyrt? Det är det inte.

– Det var faktiskt billigare att starta Bibliotech än ett vanligt bibliotek, säger Ashley Eklof, svenskättad chefsbibliotekarie på Bexar Countys relativt nyöppnade Bibliotech.

Förklaringen till ekonomin ligger i själva lokalen: den är bara runt 450 kvadratmeter, inte ens en tiondel av vad många allmänna bibliotek i USA:s storstäder ligger på.

– Men framförallt behövde byggnaden inte vara anpassad för samma stora belastning som ett vanligt bibliotek, eftersom vi här inte har de enorma tyngder som ett vanligt bibliotek måste klara av. Vi har ju inga fysiska böcker som väger. Eller som tar upp plats, säger Ashley Eklof.

Bexar Countys högste politiske höns är county judge Nelson Wolff. Nelson Wolff älskar böcker. Han är en ivrig samlare, äger 1200 förstaupplagor, och läser stora mängder. Och när han läste Steve Jobs självbiografi för ett par år sedan fick han en idé. Bexar County behövde ett nytt länsbibliotek, men hade inte särskilt mycket pengar. När Wolff insåg att e-boken var på frammarsch förstod han, med en liten knuff av Jobs tankar, att det här kunde vara lösningen: ett helt digitalt bibliotek – till en tredjedel av kostnaden för ett vanligt bibliotek.

Och inte nog med det: det skulle placeras i ett av San Antonios fattigare områden, Southside, där det främst bor spansktalande låginkomsttagare och där 75 procent av hushållen saknar internet. På det viset kunde man slå två flugor i en smäll och skapa tillgång till både teknik och litteratur.

Under de första dagarna skaffade 2000 personer lånekort. I början av 2014 var siffran uppe i 13 000.

Mellan 200 och 300 människor besöker Bibliotech i Southside varje dag. Via hemsidan, där man kan bläddra, botanisera och låna hem e-böcker, tillkommer ytterligare ett par hundra "besök" per dag.

USA: Biblioteket utan böcker

– En fördel är just att man inte måste ta sig hit. Biblioteket finns alltid inom räckhåll.

På nätet är "rusningstiden" för att ladda ner böcker mellan sju och åtta på morgonen. På biblioteket är timmarna mellan klockan 16 och 20 populärast. Då brukar alla datorer vara upptagna. E-boksläsarna är något mindre populära – på dem finns ju "bara" böcker, medan man på datorer och surfplattor kommer åt nätet samt Bibliotechs andra tjänster som tidningar och språkkurser. Många besökare använder också sina egna mobiler.

2002 gjordes ett försök med ett helt digitalt bibliotek i Arizona. Det fungerade inte, och man fick snabbt lägga om och även ta in fysiska böcker och tidskrifter.

Att det fungerar nu i Texas tror Ashley Eklof till stor del beror på tiden; på tolv år har tekniken utvecklats en del.

– Och här hade vi bara ett stadsbibliotek, inget länsbibliotek, och när man då ändå måste börja från noll när man skapar det nya biblioteket kan man fokusera på det digitala på ett annat sätt.

Intresset från bibliotek runtom i USA har varit stort, och många har hört av sig med frågor.

Och låntagarna själva? De stigande utlåningssiffrorna talar sitt tydliga språk, menar Ashley Eklof.

– Och här är alltid folk! Det är mer av en community än ett gammaldags bibliotek, säger hon och berättar att Bibliotech jobbar tätt ihop med Southsides skolor och med att hjälpa arbetssökande – här finns litteratur om att söka jobb, här finns dataklasser, journalist-workshops och språkkurser.

– Det är fint att koppla ihop dessa människor med resurserna. Vi gör skillnad i området.

Redan från start satsade personalen hårt på att få låntagarna att känna sig inbjudna, genom att ordna rundturer och informera mycket om systemet. Precis vid ingången står en informationsdisk, det finns en utcheckningsdisk för e-bokläsarna, och här står tre fristående "kiosker" där besökarna kan botanisera bland nya böcker. Och tekniken verkar inte alls ha avskräckt folk, berättar Ashley Eklof.

– Generellt är folk osäkra på teknik, så vi trodde att alla skulle vara betydligt mer tveksamma och osäkra än vad de faktiskt var.

Tekniken man använder sig av är ett molnbaserat uppstickarsystem: 3M Cloud Library. Låntagaren laddar ner en app, loggar in med sitt bibliotekskort och kan sedan sätta igång att låna: max fem böcker åt gången. En e-bokläsare får man låna i två veckor, men eftersom 3M är molnbaserat kan man växla mellan enheter.

– Du kan börja läsa boken på din telefon, fortsätta på en platta och läsa ut den på datorn.

Vid öppnandet i september 2013 hade man 10 000 titlar i sortimentet. I dag finns här över 20 000, och siffran ökar stadigt. Sortimentet består främst av skönlitteratur: romaner, deckare, unga vuxna-böcker. Mest populära är de typiska bästsäljarna, och så bibliotekets 2000 spanska titlar. Utöver samlingen finns det också tillgång till gratis böcker, bland annat via länkar till Project Gutenberg.

Vissa förlag – framför allt de så kallade "Big Five" –

BIBLIOTECH

Öppnade: september 2013

Medier: 20 000 e-böcker, 400 ljudböcker, 70 tidskrifter, 30 språkkurser

Teknik: 48 Mac-datorer, 10 bärbara datorer, 600 e-bokläsare för vuxna, 200 e-bokläsare för barn, 40 surfplattor

Anställda: 12 stycken

Årlig budget: 1,2 miljoner dollar

Startkostnad: 2,2 miljoner dollar. En halv miljon dollar av dessa var en donation från den lokala fonden Hedago. Biblioteket har inga sponsorer.

Under 2014: öppnar Bibliotech en minifilial för in- och utcheckning av e-bokläsare i centrala San Antonio.

tar höga avgifter för nya e-böcker. Många bibliotek har därför inte råd att köpa in dem, inte heller Bibliotech.

Än så länge ser många förlag gärna den digitala boken som en kopia av den fysiska boken, inte som en egen produkt. Från vissa förlag kan man köpa en bok för en lägre summa – ofta runt 15 dollar – men boken får då bara lånas ut ett begränsat antal gånger.

– Sedan ser förlaget boken som "förbrukad" – de resonerar som om den slits, som en fysisk bok – och då får vi köpa ett nytt exemplar. Det är alltså nästan som om vi hyr böckerna, säger Ashley Eklof.

Men merparten av Bibliotechs inköp har permanent utlånsrätt.

– Då kostar boken ofta cirka 25 dollar. Men då kan vi låna ut den i all evighet.

Språkkurser och tidningar lånas simultant av flera låntagare, men för böcker tillämpas systemet med utlån per exemplar. Och det verkar folk acceptera efter- ►►

E-BOKSLÄSNING I USA

- Över 20 procent läser årligen minst en e-bok. För 2014 indikerar siffrorna närmare 30 procent.
- Av dem som läste e-böcker använde 29 procent dator för läsningen, 57 procent föredrog en e-bokläsare, 32 procent läste på telefon och 55 procent på surfplatta.

(källa: Pew Research)

» som det är så det fungerar med fysiska böcker, säger Ashley Eklof.

– Men det vore fint om systemet kunde förändras framöver så att det hänger med sin tid.

Att bibliotekets samling är helt digital har inga nackdelar, tycker hon.

– Nej, just för ett allmänt bibliotek tycker jag att det bara är positivt. Man kan inte tappa bort en digital bok. Och den slits inte: inga hundöron, inget kladd, inga trasiga ryggar – vi behöver aldrig lägga tid på att laga böckerna. Du kan inte ens lämna tillbaka en bok försent, den bara försvinner från din digitala hylla när lånetiden är slut. Det betyder också att det inte blir onödigt långa köer till en bok på grund av förseningar. Men som helhet behövs såklart fysiska böcker också. Det här är ett passande sätt att komplettera, inte ett sätt att konkurrera med de traditionella biblioteken.

Kan man verkligen kalla det här för bibliotek då, när det helt saknar fysiska böcker?

– Ja, det är fortfarande ett bibliotek, bara det att folk använder datorer nu. Det här är bibliotek 2.0. Men vi finns här för att hjälpa folk att få tillgång till information, precis som tidigare, och vi har olika bokrelaterade tjänster och evenemang precis som traditionella bibliotek – datalektioner, uppläsningar, berättarkvällar. Ett bibliotek har alltid varit mer än bara bokförvaring. ■

E-BÖCKER OCH BIBLIOTEK

- Det finns drygt 16 000 bibliotek i USA.
- I USA är Overdrive bibliotekens största e-boksleverantör – enligt egen uppgift servar de hela 90 procent av landets allmänna bibliotek. De näst största är Baker & Taylor Axis 360 och 3M Cloud Library.
- ALA – USA:s biblioteksförning arbetar med att få "The Big Five" (storförlagen Hachette, HarperCollins, MacMillan, Penguin Random House samt Simon & Schuster) att sätta rimligare priser på sina e-bokstitlar, som idag är för dyra för många bibliotek.
- 54 procent av amerikanerna har, enligt en stor studie från Pew Research 2013, besökt ett bibliotek under det senaste året. 30 procent har besökt ett biblioteks webbplats under senaste året.
- Av de som besökt bibliotek ansåg 55 procent att biblioteken hängit med bra i den tekniska utvecklingen. 34 procent ansåg att biblioteken inte hängit med i teknikutvecklingen.
- Av alla tillfrågade ansåg 94 procent att biblioteken är viktiga för att öka livskvaliteten i ett område. 80 procent tyckte att bibliotek är viktiga för att få tag i böcker och media, 58 procent att de är viktiga för tillgång till datorer. 75 procent ansåg att bibliotek är viktiga därför att de innebär en trygg plats.

LÅNEMODELLER

Det finns flera olika system för e-boksutlån i USA. De största är:

- Lån per exemplar: Biblioteket har då köpt e-boken, och en låntagare åt gången kan låna den. Först när boken är återlämnad får nästa låntagare tillgång till den.
- Simultan tillgång: Biblioteket köper en licens för åtkomst till en e-bokstitel i ett år. E-boken är då alltid tillgänglig för alla låntagare.
- Begränsad tillgång: HarperCollins instiftade denna modell. Biblioteket köper e-boken lite billigare, och får då låna ut den 26 gånger. Därefter måste man köpa ett nytt exemplar. Variationer finns: Pan MacMillan tillämpar till exempel 52 utlån eller fria utlån i två år, Penguin tillämpar fria utlån (dock ej simultana) i ett år.
- Avgift per utlån (CPC – Cost per Check Out). Biblioteket betalar en summa per lånetillfälle till förlaget.
- Friköpta exemplar. Biblioteket köper e-boken, och får rätt att låna ut den hur mycket och hur länge som helst.

Vi önskar
alla våra kunder
En Riktigt
God Jul &
Gott Nytt År

KIITOKORI
SPECIAL VEHICLES
www.kiitokori.fi

Nacka gymnasiums bibliotek. Nacka gymnasium och lärarutbildningen vid Södertörns högskola har samarbetat i ett projekt för att skapa en progressiv modell för källkritisk informationsanvändning:

Skolbibliotekens ställning i högre utbildning: *Inget prioriterat område?*

Använda på rätt sätt kan skolbiblioteken göra skillnad – det gav ett heldagsseminarium om skolbibliotekens ställning i de högre utbildningarna flera exempel på.

AV JENNY NILSSON

VAD LÄR SIG blivande lärare och bibliotekarier om skolbibliotek? Hur möts professionerna på bästa sätt i arbetet med elevernas läsning och medie- och informationskunnighet? Vad behöver man få med sig från sin utbildning för att det ska bli möjligt? Nationella skolbiblioteksgruppen, NSG, har genom en enkätundersökning till lärosäten med lärarutbildningar och/eller BoI-utbildningar uppfattat det som att skolbiblioteken inte ses som ett prioriterat område inom dessa utbildningar. NSG arrangerade därför ett heldagsseminarium på Södertörns högskola i november om skolbibliotekens ställning i de högre utbildningarna.

Framför allt ville man locka representanter från högskolorna för att de skulle få upp ögonen för skolbiblioteksfrågan. Flera representanter från BoI-utbildningar fanns på plats men tyvärr var gensvaret mycket svagt

från lärarutbildningarna. Det var synd, eftersom dagen gav många intressanta exempel på hur skolbiblioteken kan göra skillnad när de används rätt.

Anders J. Persson, akademisk ledare på lärarutbildningen, Södertörns högskola, inledde kort med att bland annat nämna medie- och informationskunnighet som ett ämne där skolbiblioteket borde ha en naturlig plats på lärarutbildningarna.

Anette Holmqvist, Skolverket, lyfte i sin presentation bland annat fram frågan om 1-1-satsningar (en elev – en dator), som nu finns i 260 av 290 kommuner. I en studie av hur dessa satsningar fungerar har Åke Grönlund, Örebro universitet, visat att användningen av de digitala läresurserna fungerar bättre om pedagoger samarbetar med skolbiblioteken. Men tyvärr har satsningarna i vissa kommuner istället använts som ett argument för att *inte* satsa på skolbibliotek, ►►

» eftersom man tror att om eleverna har egen tillgång till internet löser sig informationssökningen av sig självt. Från Skolverket ser man också ett behov av att *tidigt* arbeta med källkritik. Det finns exempel på pedagoger som redan vid högläsning av faktaböcker i förskoleklass ställer frågor till barnen som: Hur kan författaren veta det här? Hur tror ni författaren tog reda på det?

Nacka gymnasium och lärarutbildningen vid Södertörns högskola har samarbetat i projektet "Högskolebibliotek och skolbibliotek som pedagogiska resurser med fokus på lärarutbildningen", för att skapa en progressiv modell för källkritisk informationsanvändning. Vad bör gymnasieelever ha med sig för kunskaper i källkritik när de senare blir högskolestuderande? Samarbetet skulle också leda till att man utformade ett inslag i lärarutbildningen om skolbiblioteket som pedagogiskt verktyg. Man har bland annat studerat varandras sätt att undervisa om källkritik. Från gymnasiebiblioteket såg man exempelvis vilka problem studenterna kunde ha och vad man bör ta upp redan på gymnasienivå för att göra eleverna redo för högskolestudier. Det visade sig också att lärarstuderande ofta bara hade sin bild av skolbiblioteken från sin egen skolgång. Därför finns ett stort behov bland blivande pedagoger att få en orientering i vad skolbiblioteken kan bidra med.

Flera goda exempel på skolbibliotek presenterades under dagen. De gemensamma framgångsfaktorerna kan sägas vara: strukturerat arbete utifrån skolans mål, delaktighet i den pedagogiska planeringen, medvetna

och upplysta rektorer (och i bästa fall även kommunpolitiker).

Efter dessa upplyftande exempel var det intressant att få en skolledares syn på skolbiblioteket. Cecilia Persson, rektor på Hjulsbroskolan i Linköping, underströk att rektorn är garanten för elevernas likvärdighet. Den gäller även skolbiblioteksverksamheten. En elev ska inte vara beroende av att han eller hon har en lärare som är intresserad av skolbiblioteket, utan *alla* elever har samma rätt till god skolbiblioteksverksamhet. Samarbetet mellan pedagogerna och skolbibliotekarien är en framgångsfaktor och rent praktiskt gjorde Cecilia så att hon frågade alla vid medarbetarsamtal "Vad gör just *du* för att samverka med skolbiblioteket ska fungera?" Skolbibliotekarien ska heller inte ensam skapa sitt eget uppdrag utan det är rektors ansvar. Efter att Hjulsbroskolan utvecklat sitt skolbibliotek, till ett fokusbibliotek enligt den modell som finns i Linköping, ville man gärna försöka påvisa effekten. Man använde sig då av ett lästest i skolår 2 och jämförde sig med en skola med liknande ingångsvärden. Hjulsbroskolans värden i lästestet var betydligt mycket bättre än jämförelseskolans. Naturligtvis kan det även bero på andra faktorer, men Cecilia Persson är övertygad om att det till stor del beror på skolbiblioteket. Så från att ha tänkt "Har jag råd med en skolbibliotekarie?" tänker hon nu "Jag har inte råd att vara utan en skolbibliotekarie!"

Svensk biblioteksörening får fortsätta att arbeta för att en majoritet av Sveriges rektorer tänker detsamma.

God Jul

Vi vill tacka för ett fantastiskt år, präglad av ny design, nya kunder och nya möjligheter!

Med responsiv design & integrerad e-media är biblioteket i mobilen lika självklart som mandeln i gröten.

Kontakta oss redan idag för en modern bibliotekswebb - den bästa julklapp en låntagare kan få!

 OPEN LIBRARY SOLUTIONS
openlibrarysolutions.com

Kritik mot en användarstyrning som prioriterar det digitala framför det tryckta har riktats mot Stockholms universitetsbibliotek.

Stockholms universitetsbibliotek:

Humanioraforskarna protesterar mot nya strategier

Skarp kritik mot Stockholms universitetsbiblioteks "användarstyrning" och prioritering av e-böcker märks nu också utanför universitetet. Sveriges Författarförbund har engagerat sig till försvar för den tryckta boken.

AV MARIELOUISE SAMUELSSON

SUB:S NYA STRATEGIER mötte från början motstånd från humanioraforskarna. Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria samt Historiska institutionen överlämnade tidigare i år protestskrivelser till rektor och överbibliotekarie:

"Kvalificerad litteratur och forskning inom vårt område utgår ifrån, arbetar med och förutsätter tryckt material i mycket hög utsträckning, samtidigt som det är den allt dominerande formen för forskningens redovisning. Att i det ljuset alltid prioritera e-böcker framför tryckta versioner är varken "användarstyrt" eller ändamålsenligt", skriver Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria.

Kritiken får nu genklang utanför universitetet genom att Sveriges Författarförbund tar upp frågan.

– Det är mycket oroväckande om det fysiska bokbeståndet riskerar att rationaliseras bort, säger Madeleine Hjort, ordförande i Sveriges Författarförbunds biblioteksråd.

Författarförbundet (SFF) har tagit kontakt med KB för att få till stånd en bred diskussion till försvar för den tryckta bokens betydelse, om hur bestånden ska säkras och fortsätta tillgängliggöras. Det gäller inte bara SUB:s strategier, frågan berör samtliga forskningsbibliotek.

– Det är inte bara forskare anställda vid universiteten som skriver litteratur som används i undervisningen. Sakprosa, skriven av kunniga individer utanför universitetet, har fram till nu köpts in genom biblioteka- ►►

Att digitalisera det tryckta och ersätta den fysiska boken med den digitala är lite som om all teater i fortsättningen enbart skulle ses som filmade dramatiseringar.

riernas och institutionernas förslag. Det förslaget ser nu ut att kraftigt försämrats. Intrycket man får är en abrupt insnävring av bokinköpen, säger Madeleine Hjort.

SFF FRAMHÅLLER OCKSÅ att man har stöd i den nya bibliotekslagen som befäster att forskningsbiblioteken är en angelägenhet även för användare utanför universitet och högskolor, som tex påverkas av att dominansen av e-böcker försvårar och fördyrar distanslån. Lagen understryker samarbete och att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet avgiftsfritt ska ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Madeleine Hjort talar om att det ofta råder ett okritiskt och överentusiastiskt förhållningssätt till alla former av digitala utgåvor. Ett förhållningssätt som inte tar hänsyn till de oersättliga kvaliteter som finns i tryckt material, vilket inte bara är en fråga om text, utan i hög grad också bilder, materialval, omslag och format.

– Att digitalisera det tryckta och ersätta den fysiska boken med den digitala är lite som om all teater i fortsättningen enbart skulle ses som filmade dramatiseringar. Det fysiska rummet där skådespelare och publik möts är ju en del av teaterns värde och kan aldrig ersättas av ett filmat format. På motsvarande sätt kommer bokens fysiska förtjänster inte att kunna ersättas av ett digitaliserat format.

– Boken har också konstnärliga värden, den tryckta bokens layout och färger berättar från sin position i biblioteket, tillsammans med tusentals andra böcker, om titel, innehåll och litteraturens genreområden. Jag vill påstå att boken och bibliotekens roll som litteraturens teater är underskattad.

Enligt SFF:s biblioteksråd riskerar också litteratur från länder och språkområden där digitaliseringen inte nått lika långt som i Sverige, att kraftigt missgynnas.

Boken har också konstnärliga värden, den tryckta bokens layout och färger berättar från sin position i biblioteket, tillsammans med tusentals andra böcker, om titel, innehåll och litteraturens genreområden.

Risken för nedprioritering av länder och språk är en aspekt som också tas upp av forskare vid Stockholms universitet, bland dem Tora Hedin, prefekt vid Slaviska institutionen. Hon är bekymrad över hur SUB:s nya policy och strategier ska påverka inköp inom hennes forskningsområde, men också över hur biblioteket generellt förändras.

– Digitala tidskrifter fungerar utmärkt, men inte e-böcker, och framför allt inte digital kurslitteratur vilket drabbar tenterande studenter.

ATT INKÖPEN SKA styras av aktuella önskemål ser Tora Hedin som att ytterligare arbetsbörda och ansvar för att bevaka utgivning läggs på forskarna.

Den aspekten framfördes också i förutnämnda skrivelser. Historiska institutionen krävde att "inköpsansvaret måste ligga kvar på ämnessakkunniga bibliotekarier" medan Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria påtalade att om "vetenskaplig aktivitet skall fungera krävs permanent bevakning av bibliografier, tidningar och tidskrifter av kunnig personal för att utröna vad som behöver köpas in och hur en god samling för samtid och framtid ska byggas upp".

Catarina Ericson-Roos, överbibliotekarie vid SUB mellan 2004 och 2011, känner väl igen de synpunkter som framförts.

– Det är inga nya diskussioner. Det har alltid varit svårt att tillgodose allas önskemål, bokutgivningen är stor, hanteringen dyr och biblioteken kan inte köpa mer än vad fakulteterna är beredda att betala.

Att forskningsbiblioteken skulle vara helt användarstyrda ser hon som djupt problematiskt eftersom inköpen av den tryckta litteraturen då styrs av de mest aktiva användarna och endast avspeglar den forskning inom vissa områden som är aktuell för stunden.

– Ett stort universitetsbibliotek måste vara inriktat på både nutid och framtid. Det är omöjligt att veta något om kommande forskningsinriktningar och biblioteket måste därför vara den instans som garanterar ett brett förvärv – ett sådant har också bättre chanser att också tillgodose framtidens forskare.

– Det manuella biblioteksstyrda urvalet blir särskilt viktigt om SUB inte skulle ta emot svenska pliktleveranser. Här finns ju ännu inga stora förlagspaket med e-böcker som för den anglosaxiska forskningslitteraturen.

– Bibliotekarier har inte de djupa ämneskunskaperna, däremot har de en generell kunskap om förlagsprofiler, kvalitet i olika förlags utgivning etc och kan därför komplettera forskarnas mer specifika önskemål, säger Catarina Ericson-Roos.

Jag vet att det har funnits rykten om att vi ska "kasta ut" alla tryckta böcker, men det stämmer naturligtvis inte.

Hon beskriver verksamheten vid ett forskningsbibliotek som ett tvåpartsjobb, för forskare och bibliotekarier i dialog.

INOM BIBLIOTEKSSTYRELSEN ÄR man givetvis medveten om kritiken mot SUB. Karin Helander, professor i teatervetenskap, föreståndare för Centrum för barnkulturforskning och prodekanus vid humanistiska fakulteten, har förståelse för att nyordningen skapar rädsla för "kunskapsförskingring".

– Exempelvis har vi fått synpunkten att forskare inom forskningsområden där man är beroende av bra bildkvalitet, vill ha fysiska böcker. Men Biblioteksstyrelsen borde väl ha ett visst inflytande över SUB:s verksamhet och förändringar, i den händelse forskarna protesterar?

– Ja visst har vi ett ansvar för hur beslut och förändringar kommuniceras. Men synen på biblioteksförändringarna är olika på olika fakulteter. Kritiken kommer framförallt från humaniora.

Med anledning av kritiken mot SUB har också universitetsledningen beslutat att framtida förändringar måste förankras genom remissrunda till berörda institutioner.

Överbibliotekarie Wilhelm Widmark är nöjd med de förändringar som hittills genomförts under hans ledning.

– En förklaring till det missnöje som kom till uttryck i skrivelserna tidigare i år är att man inte förstår den strategiska riktningen för ett bibliotek i den nya informationsvärlden. Alla har en bild av vad ett bibliotek är. Den bilden kan krocka med vad ett forskningsbibliotek är idag.

– Jag tror på dialog. Det var därför vi för två år sedan inrättade en kommunikationsavdelning. Och vi har kommunicerat ut strategier, även om vi förstått att många hade velat att vi skulle ha kommunicerat det innan förändringarna gjordes.

Den nya strategiska inriktningen "användarstyrd" kan, enligt Widmark, sammanfattas som att "forskarna vet bäst".

– Vi kan inte som förr ha bibliotekarier med särskilda ämneskunskaper inom vissa forskningsområden. Det finns definitivt bibliotekarier hos oss som har sådana kunskaper, men när vi rekryterar är det bibliotekarier som är mer generalister och som har förlagskunskaper.

– Vår policy är att skaffa den information som efterfrågas, så snabbt som möjligt. Om det efterfrågade finns i elektronisk form köper vi det först, eftersom det är det bästa sättet att sprida information.

Han försäkrar vidare att SUB inte kommer att tappa bort "det gamla".

– Jag vet att det har funnits rykten om att vi ska "kasta ut" alla tryckta böcker, men det stämmer naturligtvis inte.

Wilhelm Widmark säger att SUB arbetat med att bygga ut kontakterna med andra delar av universitetet och hoppas att den som har synpunkter kommer direkt till honom med kritiken.

Att SUB:s ledning diskuterat att avsäga sig pliktleveranser har också väckt reaktioner. Gällande detta säger Wilhelm Widmark att han vill "se över" hanteringen, men framförallt hoppas han att det ska bli en nationell diskussion om detta.

Än viktigare utmaningar för SUB i framtiden är, enligt Wilhelm Widmark, bibliotekets roll i Open Access-publiceringar, relaterat till Vetenskapsrådets kommande policy för Open Access, samt stöd till forskare gällande forskningsinformation och vetenskaplig kommunikation. ■

Nu är det
hjul igen

7555:-

ASTRID
Snurrhylla för video, talboksddvd, daisy och pockets.

2511:-

BIKE RAK BOKVAGN
Liten lätt arbetsvagn med 4 st hyllplan varav 2 flyttbara.
Ord. pris kulör grön/vit/röd 3 495 kr exkl. moms.

BIKETJANST
Tel: +46 472-300 36 • info@biketjanst.se • www.biketjanst.se

En "superbibliotekarie" i barnens tjänst

Annika Edlund läser högt för de allra minsta.

Kommunens bibliotek ligger dubbelt så högt som riksgenomsnittet vad gäller utlåning av barnböcker. Barnbibliotekarien Annika Edlunds intresse för böcker och läsande tar inte slut då hon lämnar jobbet för dagen. Nyligen fick hon Umeå kommuns Minervapris för sitt stora engagemang.

AV INGELA HOFSTEN

HON HÅLLER I babybokprat, sago- och läseklubbar, skriververkstäder, programverksamhet, har en bokblogg och är med i Almapris-juryn. Och jobbar i bokkafé, driver en kulturförening för unga och är medlem i en Virginia Woolf-läsecirkel. Att barnbibliotekarien Annika Edlund brinner för böcker och läsning är uppenbart. Tåtisse, fotbisse, benborre, knäkorre, lärveckan och piip i vållingsäcken!

Sex kvinnor sitter på golvet i Grubbebibliotekets barnavdelning, runt en mjuk, "bassäng" av röd plysch. Medan de läser ramsan tillsammans pillrar de på sina barns tår. Annika Edlund, som leder det hela med mjuk röst, har en nalle istället för ett barn i knät. Barnen, mellan fem månader och ett år, ser förtjusta ut och några av dem jollar med.

Nu tar Annika Edlund fram en pekbok ur sin korg och så läser hon högt:

- Mu säger kon.
- Mu säger kon, härmar mammorna.
- Ka-kaa säger hönan.
- Ka-kaa säger hönan, härmar mammorna.

Och sådär fortsätter det. Barnen är ömsom i sina mammors famnar, ömsom i i plyschbassängen. Ibland tar Annika Edlund kontakt med dem en och en, med en fingerdocka och en ny ramsa.

Efter en stund är det bokatugarpaus. De större barnen tar glatt tillfället i akt och plockar med böckerna, biter i dem.

När det hela är slut får kvinnorna fika för sig själva – i Muminmuggar förstås.

Det är tio år sedan Grubbe bibliotek började med babybokprat. Då var de först i Sverige med detta, enligt Annika Edlund, som lett det hela sedan andra terminen. Varje omgång innehåller fyra träffar och är tänkt som en väg in i bokläsning. "Det underbara i att läsa högt för de allra minsta", som det står på de plastade små foldrar med några av ramsorna som deltagarna får med sig. I dem står det också varför högläsning är viktigt för det lilla barnet; att det utvecklar språk och fantasi, till exempel.

– Och så är det ju första steget in i den underbara värld som bokläsningen är, menar Annika Edlund, som oroar sig för det sjunkande läsintresset bland barn och unga.

Hon anser att de flesta barn behöver få hjälp att hitta in i läsandet.

Själv växte hon upp med en bokläsande mamma och blev själv bokslukare, minns hur hon kånkade hem stora travar från biblioteket hemma i Örnsköldsvik. Anne på Grönkulla och Moa Martinsons böcker hörde till läsoplevelsena. Och Kittyböckerna.

– Men dem fick man köpa, för de fanns inte på bibblan.

Så småningom utbildade sig Annika Edlund till förskollärare, bildade familj, flyttade till Umeå och arbetade i många år i förskola. Vid knappa 40 år valde hon att sadla om till bibliotekarie genom att läsa i Borås på distans. Efter några år på såväl stadsbiblioteket som olika filialer i Umeå fick hon tjänst som barnbibliotekarie på Grubbe bibliotek. Hon hade då hållit i en gedigen programverksamhet för daglediga vuxna på en annan filial – Ersboda – som hon tog med till sin nya arbetsplats.

Bara något år efter att hon tillträtt, 2001, utsågs hon till Årets barnbibliotekarie.

Under de femton år som hon arbetat på Grubbebiblioteket har hon utvecklat programverksamheten ytterligare, med författarprogram, utställningar, läseklubbar och sagostunder. Hon har också initierat ett antal läsecirklar för vuxna på olika teman, till exempel kvinnors styrka och Finland i våra hjärtan. Dessa är nu är självruddande, men de får använda biblioteket till sina träffar.

I år, då Umeå varit kulturhuvudstad, har Annika Edlund också varit engagerad i ett länsomfattande bilderboksprojekt för fem-åringar "och deras vuxna", Give me five. Hon och kollegerna har då jobbat med lek, skapande och läsning tillsammans med förskolor, utifrån Sara Lundbergs och Majken Pollacks bok *Emblas universum*.

Hon tycks också ha lyckats med sin mission att göra Umeås barn till läsare. Kommunens bibliotek ligger dubbelt så högt som riksgenomsnittet vad gäller utlåning av barnböcker. Det är förstås inte bara Annika Edlunds förtjänst, men i motiveringen till Minervapriset, som hon fick ta emot i början av december i år, nämns det som ett av skälen till att hon utsetts till pristagare.

Annika Edlund är stolt och glad över utmärkelsen, inte minst för att den delas ut av hennes arbetsgivare, Umeå kommun.

– Gör man något man tycker är roligt tillräckligt mycket, blir man ju bra på det. Det känns hedrande att bli uppmärksammas för det och förhoppningsvis kan det inspirera kolleger. Men egentligen borde alla som jobbar i bakgrunden också få pris.

I prismotiveringen nämns också hennes stora ideella engagemang. För Annika Edlunds intresse för böcker och läsande tar inte slut då hon lämnar jobbet för dagen. På fritiden driver hon föreningen för unga ord i norr, Krumelur, som arrangerar skrivarläger och skrivarverkstäder, författarbesök, skrivartävlingar och seminarier samt delar ut ett eget pris, Snöbollen, till Årets svenska bilderbok. I år gick det till Anna Höglund och hennes *Om detta talar man endast med kaniner*.

Hon är också ordförande i den kulturförening som sedan 2008 driver ett bokkafé på Pilgatan i centrala Umeå, där det förutom böcker, såväl nya som begagnade "med norrländsk blick, kvinnlig utsikt och barnperspektiv", säljs vegetariska soppluncher, fika och rättvisemärkta varor. Här arbetar hon ideellt varje torsdag, bland annat med att arrangera författarkvällar.

FOTO: JOHAN GUNSEUS

– Gör man något man tycker är roligt tillräckligt mycket blir man ju bra på det, säger Annika Edlund, nyligen belönad för sitt engagemang.

Annika Edlund är inne på tredje året som medlem i juryn för Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne, Almapriset. Det innebär ett antal heldagsmöten i Stockholm per år, men framförallt att hon måste läsa in sig på ett stort antal författarskap. Förra året var 268 författare nominerade, i år kan det bli ännu fler.

– Och många av dem finns ju inte ens på svenska. Så jag har fått ge avkall på ganska mycket egen läsning. Men det är en fantastisk fortbildning och oerhört stimulerande att få chansen att diskutera barnlitteratur på hög nivå!

Alltså är det till stor del barnböcker som ligger på Annika Edlunds nattduksbord numera. Men uppdaterad på ny vuxenlitteratur blir hon av sin man Janne, metallarbetare och storläsare. Och emellanåt tar hon sig tid att återvända till sin stora idol, Virginia Woolf. Sedan många år tillbaka är hon med i en läsecirkel som i stort sett bara ägnar sig åt denna författare och också har rest tillsammans i hennes fotspår i Blooms-

bury. Just nu läser de bara 75 sidor åt gången. Vid varje träff (två gånger per termin) ska de ha med sig tre citat och en fråga som inte går att besvara med ja eller nej.

– Hon skriver som ingen annan om klass och kön och hennes språk är på kornet, säger Annika Edlund innan hon går ut och öppnar biblioteket för dagen. ■

OM MINERVAPRISET:

Minervapriset instiftades till minne av Umeås första biblioteks- och föreläsningssällskap. Den delas ut av kulturnämnden till utöware eller främjare av kulturell verksamhet med anknytning till främst Västerbotten. Första gången det skedde var 1977. Årets prisutdelning ägde rum 1 december.

Ur Kulturnämndens (Umeå kommun) motivering:

"Många talar idag om en kris för läsandet bland barn och unga och sjunkande utlåning av böcker på biblioteken. Det gäller inte Umeå. Umeborna använder sina bibliotek betydligt mer än riksgenomsnittet. Detsamma gäller utlåningen av barnböcker. Här ligger Umeå dubbelt så högt i jämförelse med riksgenomsnittet. Det finns olika förklaringar bakom dessa framgångar. Den viktigaste är att Umeå har många kunniga och engagerade bibliotekarier som varje dag gör betydande insatser för att stimulera och öka intresset för böcker och läsandet. En av dessa är Annika Edlund.

Annika kallas ibland för 'superbibliotekarien', ett epitet som hon mer än väl förtjänar. Hon har sedan länge varit professionellt och ideellt engagerad för att öka intresset och läslusten för barn- och ungdomslitteraturen."

Umeå gläds åt sitt nya stadsbibliotek

En flott väv av humor och hantverk

AV YVONNE RITTVALL

ÖPPNINGEN AV UMEÅS nya stadsbibliotek i kulturhuset Väven i slutet av november, var välbesökt och responsen från besökarna mycket positiv. Byggnaden, ritad av Snöhetta i samarbete med White arkitekter, slingrar sig från Umeälvens strand till centrala Storgatan. Umeås signaturträd björken har stått modell för den vita fasaden och för interiörens grönvita färgsättning. Nyligen belönades Snöhetta och White Arkitekter med Kasper Salin-priset för Väven. Priset är Sveriges mest betydelsefulla utmärkelse inom arkitektur.

Av Vävens yta på 24 000 kvm disponerar Umeå kommun 15 000 kvm och stadsbiblioteket 5 000 kvm av dessa. Det innebär att biblioteket är ett av de största i Sverige. Bland nyheterna i de nya lokalerna är en släktforskningsavdelning, öppet magasin, en avancerad återlämningsmaskin som forslar böcker till rätt

Sveriges modernaste Stadsbibliotek invigdes nyligen i Umeås nya kulturhus Väven. Med en yta på 5 000 kvm är biblioteket den största verksamheten i huset. Här skapas en ny plattform för kultur och upplevelser.

våningsplan och sorterar ut böcker som ska till andra kommuner, form- och matverkstad, familjerummet Pausa, Fantastika – en ny avdelning för fantasy, science fiction och dystopier för alla åldrar.

Inredningen är skapad av Åsa Harnesk på White Arkitekter. Då lokalerna ger ett stramt intryck har hon tillfört humor och oväntade upplevelser. Hantverket i Umeå, som är starkt, hyllas exempelvis via stickade, ormlika armaturer i rött över receptionsdiskarna och specialritade trädelar i grönt till läslamporna.

Själv hoppade jag högt av glädje över mötet med Jonas Bohlins fluffiga balettkjolar, Liv, hängande i grupp framför en av Vävens många, stora fönsterrader.

Lekfulla stolar, fåtöljer och soffor har också intagit biblioteket och på barnavdelning sträcker den yngsta generationen ut sig i textila bakverk som bullar och dammsugare.

FOTON: PER A ADSTEN

Jonas Bohlins lampor Liv bildar snygga formationer.

En grön oas att vila fötterna i, läsa böcker i och att kanske samtala.

– Barnavdelningen är jättefin. Öppenheten i lokalerna är en del av upplevelsen. Här kan barnen springa runt som de vill, säger Linnea Hedelilja, mamma till ettårige Albin.

Maud Sandström, bibliotekarie, har mest fått positiva reaktioner från besökarna.

– De blir glada när de kommer hit. Inte många säger något negativt om flytten nu.

Folkliga och politiska stridigheter och långbänkar har dock kantat flyttplanerna. Höjda driftskostnader och hyreskostnader, oklara budgetfrågor och hur detta skulle påverka bibliotekets verksamheter, samt att flytten skulle ske från Umeås mest centrala läge, har varit stridsfrågor.

Stark motståndare till flytten var Mats Rosin, fd kulturredaktör på lokala Folkbladet. En av Umeås ledande politiker gav honom namnet "bibliotekskramare". Ett epitett han bär med stolthet.

– Idag är det bara att gilla läget. Man tvingas inse när ett slag är förlorat. Det avgörande är ju att avgiftsfria bibliotek finns i en tid av mer underkastad kommersialism. Vi ska glädjas åt biblioteken och vara beredda att slåss för dem om det behövs. Här får man dock känslan av att vara på en modern storflygplats. Men man kan inte vänja sig med tiden.

Väven är ett samarbete mellan Umeå kommun och fastighetsbolaget Balticgruppen som har hotell, restauranger, caféer och konferensverksamhet i byggnaden. Total byggkostnad är 1 miljard kronor. Hyran för de kommunala verksamheterna är 71 miljoner kronor per år.

– En utökning av budget har skett med extra medel för 2014 och 2015 som gjort att vi kunnat anställa ytterligare sju årsarbetare för biblioteket, få tackning

för ökade rr-kostnader och kunna förstärka programverksamheten, berättar Ingegerd Frankki, bibliotekschef i Umeå kommun.

Tanken med Väven är att väva samman verksamheterna stadsbiblioteket, den kommunala Konsthallen, teaterscenerna, Folkets bio i sällskap med hotell, restauranger och caféer för att skapa nya möten och kulturella uttryck.

Hur tacklar då stadsbiblioteket den nya utmaningen med utökat samarbete?

– Arkitekturen och dess öppenhet i huset spelar roll och ger oss stora möjligheter. Min tanke är att skapa samma tema på flera håll. När det är filmfestival i Folkets bio ska det även synas i biblioteket, eller om det är utställning i konsthallen exponerar vi konstböcker och tidskrifter om konst. Detta ska vara allas vardagsrum, en mötesplats som även har social betydelse, säger Ingegerd Frankki.

Förhoppningen är att det nya stadsbiblioteket ska nå fler människor. Som ett led i detta synliggörs ämnena via temaområden där böckernas framsida visas och tidskrifterna hänger med.

Under flytten av stadsbibliotekets 300 000 böcker hjälpte allmänheten till. Folk lånade i de gamla bibliotekslokalerna och lämnade tillbaka i de nyöppnade. Med förlängda lån under stängningstiden augusti-november flyttade Umeborna hela 20 000 böcker.

Rekordmånga besökare kom till stadsbiblioteket under sista stängningsdagen. De flesta lånade minst 20 böcker var.

– Det blev en riktig lånefest, konstaterar Maria Westerlund, enhetschef på Umeå stadsbibliotek. ■

Uppskattade bakverk på Stadsbibliotekets nya barnavdelning.

I Stadsbibliotekets andrum Vila kan besökaren njuta av stillheten och älsutsikten.

UX – bli vän med användaren

Användarvänlighet handlar om att utveckla digitala tjänster som är värdefulla för användaren. För att åstadkomma det behöver man arbeta med "User Experience", UX, som förhållningssätt.

AV TOBIAS CARLSSON

VI ANVÄNDER ALLT fler digitala tjänster. Vi stöter på dem när vi handlar i affären, när vi bokar en buss- eller tågbiljett, när vi ska inkomst-deklarera, när vi söker jobb, när vi ska anmäla vårt barn sjukt hos Försäkringskassan och inte minst när vi besöker biblioteket.

På våra arbetsplatser är det inte ovanligt att det finns nära 100 olika system som vi i större eller mindre utsträckning måste behärska i vårt arbete. Enligt Jonas Söderström, författaren till boken *Jävla skitsystem*, är många av dessa system uselt konstruerade. De utgör helt enkelt ett nytt och växande arbetsmiljöproblem – som förutom ilska och frustration i det långa loppet kan leda till stress och sjukdom.

Enligt .SE:s senaste internetstatistik – Svenskarna och internet 2014 – uppgår andelen svenskar som inte använder internet till 1 miljon. De saknar tillgång till dator och uppkoppling, eller så har de tillgång men vill inte använda internet. Orsakerna kan vara ointresse, att det är för svårt, det är för dyrt eller att man begränsas av något handikapp.

Utan datorvana blir krångliga system ännu krångligare och man riskerar att stängas ute från viktiga samhällsfunktioner.

Användarupplevelsen i fokus. Lösningen på problemet med dåliga system stavas UX – som är en förkortning av "User Experience". På svenska används främst ordet "användarupplevelse", men det engelska uttrycket är vanligt. Begreppet UX handlar om hur en användare upplever, uppfattar eller känner inför en produkt eller en digital tjänst. Med digital tjänst kan man mena webbplats, telefonapp, datorprogram, återlämningsautomat etc. Kriterier för en lyckad användarupplevelse är tex hur webbplatsen eller den digitala tjänsten är utformad rent grafiskt, dess språk, responstiden från det att man klickar till dess att man får svar, att det går att navigera i den på ett bra sätt m m. Men begreppet kan ses som vidare och då också handla om allt från kundbemötande till enhetlighet i ett företags eller en organisations utformning av sina texter och logotyper.

UX-begreppet är trendigt och används flitigt av reklamare, webbyråer, PR-konsulter och andra när det gäller utveckling av nya digitala tjänster eller förbättringar av befintliga. De senaste åren har UX-begreppet också letat sig in i biblioteksvärlden.

Bibliotek var tidiga med att erbjuda digitala tjänster

i form av onlinekataloger och information via webben. Med avancerad teknik som RFID möjliggörs självutlån och återlämning i automater. Integrerade kartor pekar ut hyllor och hjälper låntagaren att hitta i lokalerna. En ökande del av antalet utlån utgörs av e-böcker. Det är i alla dessa tjänsters användargränssnitt som UX kommer in. Ju fler tjänster som blir digitala – desto viktigare är det att de är välutformade och fungerande.

Från bakelse till tårta. På Enheten för systemutveckling och design vid Kungliga biblioteket är Johanna Olander verksam. Med bakgrund som bibliotekarie har hon sedan 2005 det övergripande ansvaret för användarupplevelsen i LIBRIS. Johanna Olander har sedan en tid tillbaka avslutat arbetet med ett nytt gränssnitt för digitaliserade dagstidningar.

– Användarvänlighet handlar om att utveckla digitala tjänster som är värdefulla för användaren. För att åstadkomma det behöver man arbeta med UX som förhållningssätt, det vill säga använda metoder som gör det möjligt att ta reda på hur användarbehovet ser ut och stämma av att man är på rätt väg under hela designprocessen, berättar Johanna Olander.

Ett exempel på en metod för UX är att ta fram så kallade "personor" – profiler på tänkbara användare. Inom UX har man traditionellt format personor utifrån tex ålder eller yrke, men numera tittar man hellre på beteenden och drivkrafter.

– Bland biblioteksanvändarna kan man se några av följande beteenden: *Den uppgiftsdrivne* – en person som har lite tid och snabbt vill lösa en uppgift; *Den intresse-drivne* – en person som har mycket tid och vill hitta exakt titel, och *Lustläsaren*, som vill hitta nästa bok att läsa, berättar Johanna Olander.

Hon tycker att det är positivt att bibliotek tar fram sina egna tjänster om de har behovet och ser det som mer effektivt att utveckla själva. Att tex använda sig av "minimala releaser" underlättar, man kan ta fram en plan på vilka åtgärder man vill stödja direkt i sin digitala tjänst och vilka åtgärder man kan vänta med till en senare version. Man behöver inte ha allt på en gång – om det är ont om tid kan man ta fram en tjänst som är minimal. Det vill säga har det som verkligen behövs och inget mer. Man kan se den minimala versionen som en välsmakande bakelse, där tårtan sedan är den färdiga tjänsten.

De som förra året deltog på konferensen "Alla talar ►►

ILLUSTRATION: PAOLO SANGREGORIO

» om ux” känner igen det som Johanna Olander talar om. Konferensen, som arrangerades av Kungliga biblioteket i samarbete med Chalmers bibliotek, syftade till att lyfta fram ux och några praktiska verktyg som man genast skulle kunna börja använda i sin verksamhet.

– ux är varken krångligt eller magiskt utan nödvändigt om biblioteken ska kunna ta fram värdefulla tjänster som står sig i konkurrensen med andra aktörer. Valfungerande digitala tjänster är inte ett enmansjobb utan något vi måste arbeta med tillsammans för att kunna åstadkomma.

Är dagens bibliotekarier rustade för att utveckla bibliotekens digitala tjänster? Masterprogrammet ”Digitala bibliotek och informationstjänster” vid BHS/Högskolan i Borås är en utbildning som fokuserar på hur digitala bibliotekstjänster kan utformas. Förutom rent tekniska aspekter av digitala bibliotek får studenterna läsa kurser i webbprogrammering och interaktionsdesign, men också kurser som rör användarperspektiv, informationssökning, lärande och bestånd.

Enligt Elena Maceviciute, professor vid Högskolan i Borås och programansvarig för masterprogrammet, är dagens bibliotek en hybrid mellan fysiskt och digitalt bibliotek. Denna hybrid kräver helt nya förhållnings-sätt, oavsett om det handlar om inköp, bestånd eller att sköta och tillhandahålla digitala tjänster och andra informationssystem. Utbildningen handlar alltså inte nödvändigtvis om en specialisering, utan leder till en kompetens som måste finnas hos alla bibliotekarier. Programmet är mycket omtyckt, men många hinner få jobb innan de tar sin examen och slutför därför inte sin utbildning. Redan yrkesverksamma går programmet för att öka sin kompetens.

– De ser möjligheter att uppdatera sin kompetens. Det är ytterligare ett inslag som gör programmet attraktivt – man förvärvar och ökar sin kompetens i att arbeta med alla slags digitala dokument, samlingar eller tjänster som inte nödvändigtvis är begränsade till ett bibliotek eller ett specifikt arkiv, säger Elena Maceviciute.

Folkbibliotek som utvecklare. De senaste åren har många folkbibliotek utvecklat egna digitala tjänster i form av kombinerade kataloger och webbplatser. De dominerande systemen, Axiell Arena och cs Library, är produkter som bygger på ett webbpubliceringsverktyg (CMS) och en databas som indexerar det lokala biblioteksdatasystemet. Produkterna levereras klara, men utan modifikationer. Biblioteken får själva utforma hur webbplatsen ska byggas upp och hur den ska designas. De som gör detta med enbart kompetens från den egna verksamheten står inför en stor utmaning i att skapa ett system, inte enbart fungerande, utan också med användaren i fokus. Kunskap om ux kan betyda skillnaden mellan en lyckad eller misslyckad digital bibliotekstjänst. Arbetet med ux måste komma in redan i planeringsstadiet och fortsätta genom hela processen fram till färdig produkt. I det här avseendet spelar det mindre roll vilken tjänst man har valt.

Till biblioteket vänder sig många olika människor, en stor del av dem tillhör gruppen icke-användare, men också människor som tex inte behärskar språket eller de som på grund av olika fysiska eller psykiska hinder har svårt att använda ett datorsystem. Det ställer höga krav på bibliotekens alla digitala tjänster. ■

Tema:**Bibliotekets samhällsekonomiska värde**

Det mesta värderas numera utifrån sitt ekonomiska och politiska värde. Biblioteken är inget undantag. I många länder framhävs bibliotekens samhällsekonomiska betydelse och nya roller. Ofta sker det i projektform och i partnerskap med andra intressenter kring det som anses extra viktigt. Ett par aktuella exempel är ett läxhjälpprojekt i Danmark och ett "starta eget-projekt" i Storbritannien. Ett exempel på att biblioteken också spelar en direkt politisk roll är den amerikanska biblioteksorganisationens ALA:s lobbyarbete för en bättre balans mellan terrorbekämpning och medborgarnas fri- och rättigheter, och mot den extrema övervakning av medborgarna som vuxit fram sedan terrorattentatet mot World Trade Center för tretton år sedan.

När biblioteksvärlden ska bevisa sitt värde tar man oftast till låntagarundersökningar. Att det är rätt metod att visa bibliotekens samhällsvärde ifrågasätts här och var. I Danmark tex, har nu tankesmedjan "Fremtidens Biblioteker" arbetat fram vad man kallar "den första ekonomiska analysen i sitt slag". Analysen om folkbibliotekens samhällsekonomiska värde kommer att ges ut i samband med en konferens den 20 januari 2015. Försök har gjorts tidigare. För tio år sedan var värderingsmetoden "contingent valuation technique" aktuell. Den baserades på intervjuer och rekommenderades av bl.a. OECD och Världsbanken. Den användes då av bl.a. British Library och Nya Zeelands nationalbibliotek.

DANMARK**Staten satsar på läxhjälp online**

I Danmark är det staten som satsar på läxhjälp till elever. "Läxhjälp online" för barn och unga är ett komplement till den läxhjälp som ges på bibliotek och i skolor i utsatta områden. Projektet har funnits som ett utvecklingsprojekt i liten skala sedan flera år, men har nu fått statligt stöd på 6,5 miljoner i ytterligare tre år för att vidgas

till bredare grupper av barn och unga. Man ska även arbeta fram en ekonomisk modell.

De som ställer upp som läxhjälpare är vanligtvis studerande som vill ha undervisningserfarenhet och testa nya tekniska undervisningsmetoder. De sitter i call-centers på några bibliotek, bl.a. på Statsbiblioteket i Århus, på Kongelige Biblioteket i Köpenhamn och på Frederiksbergs bibliotek. Alla är rekryterade och godkända av Statsbiblioteket och de får först en utbildning så att de kan ge god hjälp. Läxhjälp kan eleverna få från vilken dator som helst med inloggning. Hjälp sker alltså virtuellt i realtid med användning av chat, webcam, fildelning och digital tavla där det är möjligt att använda skriv- och teckningsredskap i samtalet.

Tjänsten är öppen och eleverna kan få personlig hjälp med läxorna i upp till 45 minuter åt gången. Primärt har det varit barn och unga från sjätte till tionde klass och läxhjälp ges i ämnen som danska, engelska, tyska och matematik. Sedan ett år har det även funnits "Lektier online gym" och i våras började man med "Lektier online skole" i valda ämnen som ett pilotprojekt i några kommuner.

Bakom projektet står Kulturministeriet, Undervisningsministeriet och Statsbiblioteket i Århus. Det är Statsbiblioteket som står för den dagliga driften.

(Kulturstyrelsens nyhetsbrev, www.statsbiblioteket.dk m.fl.)

STORBRIANNIEN**Starta eget och biblioteket**

Lösningen på arbetslöshet och ekonomiskt dåliga tider anses vara att så många som möjligt startar eget. De ska sedan i sin tur kunna ge arbete till andra. Men hur ska det gå till? Kan biblioteken hjälpa till med det-

ta? Ja, i Storbritannien fungerar många bibliotek som centraler för "starta eget"-hjälp. Bland dessa är Northamptonshire Library and Information Service som i samarbete med Northamptonshire Enterprise Partnership arbetar med projektet "Enterprise Hubs". Detta projekt har nu belönats med "CILIP Libraries Change Lives Award".

Hjälpen som ges på områdets sex bibliotek är varierande. Den kan bestå av tillgång till experter och information om marknaden och de förutsättningar som finns i området. Drop-in-rådgivning, enskild personlig rådgivning eller workshops hör också dit. Enterprise Hubs hjälper också till att skaffa billiga kontor och mötesplatser.

Sedan starten 2012 har man lyckats hjälpa 900 personer, bland dem också sådana som inte tidigare hade funderat på möjligheten att starta eget. 105 av dessa har redan verksamhet i vitt skilda branscher från båtbyggeri och veterinärlaboratorium till företag i kreativ konst eller städfirmor. (www.cilip.org m. fl.)

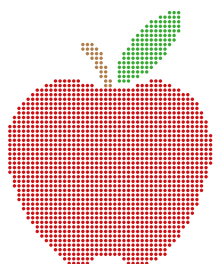
USA**USA Freedom Act**

Med sina omkring 55 000 medlemmar är American Library Association (ALA) en stark och ihärdig lobbyorganisation. Sedan Patriot Act kom till efter attentatet mot World Trade Center har American Library Association kämpat för att försvara biblioteksbesökarnas rätt till privatliv och skydd från myndigheternas breda övervakning. Liksom många andra organisationer och personer vill man ha en förbättrad balans mellan terrorbekämpning och medborgarnas fria rättigheter, och kräver en reformering av Patriot Act. En ny lag, USA Freedom Act, skulle bli en förbättrad sektion 215 i lagen, den del som ofta kallas "biblioteksbestämmelsen" (Library Provision). Det såg ut som om lagen skulle gå igenom, men i november röstade senaten ner USA Freedom Act med bara två rösters övertikt. Nu fortsätter kampen inför nästa kongress då en förlängning av USA Patriot Act ska diskuteras.

(www.ala.org m.fl.)

Stål och glas – när man tänker nytt

Med inspiration från Kina och två olika biblioteksbyggnader i Peking undersöker Erik Bergsten två svenska folkbibliotek. I sin masteruppsats utforskar han upplevelsen av biblioteket, vad själva byggnaden signalerar och manifesterar.

"Biblioteket riskerar, i den teknologiska framfarten som sker att tappa sin självklarhet". Så skriver Erik Bergsten i sin masteruppsats, med den både väl redovisande och språkligt vackra titeln: *En mötesplats med utsikt och ett öppet rum för insikt. En studie av folkbiblioteksarkitektur och synen på folkbiblioteksrummet. Exempler Lomma bibliotek och Halmstads stadsbibliotek.*

Erik Bergsten
En mötesplats med utsikt och ett öppet rum för insikt. En studie av folkbiblioteksarkitektur och synen på folkbiblioteksrummet. Exempler Lomma bibliotek och Halmstads stadsbibliotek.

MASTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH
INFORMATIONSVETENSKAP VID
INSTITUTIONEN FÖR ABM, UPPSALA
UNIVERSITET, 2014.

Den eventuellt förlorade självklarheten i citatet avser – bland annat – den länge givna etymologiska betydelsen, alltså bibliotek lika med en plats för böcker. När biblioteket också blir något annat (utöver den plats för böcker som det otvivelaktigt fortfarande handlar om) kan nya byggnader och arkitekturer stärka identiteten genom att synliggöra verksamhetens bredd och mångfald.

Bergsten har alltså valt två folkbibliotek, motiverat av att de är fristående, jämfört med forskningsbiblioteken som ofta är en del av en universitetsbyggnad och dessutom har sin inriktning på en mer avgränsad målgrupp.

Idén att granska två svenska biblioteksbyggnader relaterat till verksamhetens identitet uppstod då Erik Bergsten besökte Peking där National Library of China, världens femte största bibliotek, uppfört 1931, är granne med New National Library of China som öppnades 2008. Det äldsta biblioteket är en delvis tempelliknande, sluten koloss, medan det nya är av stål och glas och signalerar öppenhet.

Bergsten inspirerades av hur biblioteksbyggnaderna förmedlade upplevelser av verksamheten. Han använder i sin uppsats också den kinesiske kulturgeografen Yi-Fu Tuans teorier om Space and Place som teoretisk utgångspunkt samt Raymond Williams essä *Base and Superstructure in Marxist Cultural Theory*.

De svenska biblioteken som jämförs uppfördes med några års mellanrum, i Halmstad 2006, i Lomma 2008. De är därmed byggnader av samma tidsanda. Bergsten formulerar med en blinkning till turistbroschyrernas språk avsnittsrubrikerna, "Lomma bibliotek – Sundets pärla av stål och glas" och "Halmstads stadsbibliotek – Staden och åns pärla av glas". Betoningen av närheten till vatten som något attraktivt är också generellt tidstypiskt och välbekant från bostadsmarknaden. I Halmstad finns i princip ingen åtskillnad mellan bibliotek och vatten, en del av byggnaden går ut som en brygga ut över ån. Det går att tolka som en brygga till framtiden, på samma sätt som glasfasader signalerar öppenhet. Biblioteksbyggnaden blir ett verksamhetens skyltfönster med avsikt att bjuda in – glasets genomskinlighet rentav ett tittskåp mot själva framtiden.

Men den framtidsinriktade arkitekturen och visionerna omfattar också historien. Både i Lomma och i Halmstad är tanken att biblioteket ska vara en del av den lokala identiteten och förbinda äldre och nybyggda stadsdelar. Det unika med respektive bibliotek som sinsemellan har många likheter, blir därmed främst förankringen i platsen, det kommunen och staden vill visa upp och framhålla.

Uppsatsen omfattar också en arkitektonisk tillbakablick, från 1930-talet då bibliotekens hyllor öppnades och litteraturen mer direkt ställdes till användarnas förfogande; hur biblioteksbyggandet tog fart under 1950-talet, präglad av folkhemmets ambition att skapa folkbiblioteket som "ett hemtrevligt rum". Under 1980-talet betonas begreppen tillgänglighet och öppenhet och att detta också ska avspeglas i arkitekturen. Till den tidigare forskning som Bergsten refererar till hör Anna Lena Pemers masteruppsats *Mot det gräns-*

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

Nöjet att få delta i en workshop i "design thinking"

lösa biblioteksrummet: visioner och funktioner i 1990-talets biblioteksarkitektur med utgångspunkt i Malmö stadsbibliotek och Bibliothèque nationale de France, som driver tesen att 1990-talets arkitektur speglar debatten om minskad betydelse för fysiska boksamlingar, att biblioteket förvandlas i riktning bort från böckerna och mot en social funktion, som mötesplats.

Bergsten plockar skickligt upp språkbruk och ordval som också blir en del av processen att uppföra ett nytt bibliotek. I både Lomma och i Halmstad ser man "utmaningar" när man bygger "för framtiden", syftet är att vara "flexibel" och "hållbar" vilket numera inte, om någon trodde det, innebär någon motsättning.

Syftet med Erik Bergstens uppsats är inte, vilket författaren betonar, att besvara frågan om det alls behövs biblioteksbyggnader när arkitekters och lokala beslutsfatares visioner markerar att kunskapsförmedling blir allt mindre beroende av plats och rum.

Frageställningen i sig är dessutom mer intressant än som ett försök att leverera ett bestämt svar. Dessutom kan man nog säga att uppsatsen påvisar att varumärket "bibliotek" förblivit starkt. Det finns ett behov av biblioteket som byggnad, som statusskapande för ortens identitet, oavsett de förändrade förutsättningarna för kunskapsförmedling eller kanske just därför. I ett visionsdokument inför uppförandet av biblioteket i Lomma formulerade sig bibliotekskonsulten Sven Nilsson kring nödvändigheten av en plats som fungerar som motvikt till "den virtuella informations- och upplevelsevärlden", en motvikt men samtidigt något som hårbärgerar, guidar och ger tillgång till nämnda värld.

Design, eller formgivning, kanske leder tankarna till en vacker yta, raka linjer och en väl avvägd färgskala. Jag kan direkt säga att det inte fanns något stilfullt alls över det som vi lyckades designa under de två dagar vi ägnade åt workshopen, men det var inte heller tanken. Det handlade snarare om att uppfinna något nytt som har verklig nytta.

Om man istället för formgivning tänker på design som ett sätt att lösa problem så känns det som att det är något som också jag skulle kunna ägna mig åt, om jag bara fick öva. Det är dock ingen tvekan om att just den här metoden kommer innebära att du får släppa på en hel del prestige och förutfattade meningar, men med en erfaren facilitator kommer du att ledas genom processen steg för steg.

I processen för att komma så djupt som möjligt när det gäller att förstå behoven hos sina användare börjar man med att observera och förstå. De handlar om ge sig ut och samla in så mycket mjuka data som möjligt om dem som du vill erbjuda något nytt. Kasta ett brett nät, ställ öppna frågor och känn in miljöer, människor och situationer med ett öppet sinne. Hitta extrema användare, både sådana som använder dina tjänster mycket och de som använder dem mindre.

Ta sedan med dig dina data hem. I det du har hört och sett, kan du koka ned och definiera något som skulle vara en banbrytande lösning för dem du träffat?

Det här är ett kritiskt moment där det är lätt att fastna på ytan och ta folk på orden. Ta tid att tolka dina resultat, vrid och vänd på dem, hitta motsättningar och anspänningar. Tillåt dig själv att bli förvånad. Var dock inte rädd för att allt måste bli perfekt, poängen är att du kommer att kunna få nya insikter när du testar dina idéer på nya personer. Design-tänkande är en cirkulär process, vilket är trösterikt då man vet att man alltid kommer att få nya chanser att förfina sina idéer.

Tre saker är dock extra viktiga:

1. Ta med personer med olika yrkesbakgrund och expertis för att få in skilda perspektiv och erfarenheter i processen.
2. Gör dina idéer och förslag så konkreta som möjligt, så tidigt som möjligt, i form av prototyper som du kan ta med dig ut i verkligheten för att testa dina hypoteser.

Det är ju i början av ditt projekt som du vet minst och vill minimera risken att du gör fel sak.

3. Nöj dig inte med att testa din prototyp en gång och gör lite små justeringar – se ett värde i att omvärdera dina idéer när du får feedback på dem.

Jag ska inte gå in på alltför mycket detaljer, men beväpnade med inget mer än ett stort papper föreställandes ett "smart" skrivbord, ett par hörlurar skapade av piprensare och ett manus gick vi ut i ett Stockholmsbibliotek och lockade intet ont anande studenter att testa den första versionen av vår prototyp.

Det är fascinerande att se hur lätt det är att försätta testpersoner i ett slags magiskt tillstånd där några bitar papper betyder superavancerad teknologi. Där och då var vi överens om att det här *är* ett arbetsbord i biblioteket som man loggar in till genom att lägga sin telefon på det. Vi var till och tvungna att tona ned förväntningarna hos deltagarna, som i det närmaste väntade sig att det skulle finnas tillgängligt nästa termin.

Nu hann vi bara med en sådan här upprepning, men redan efter ett test insåg vi att våra antaganden om vad som vår produkt skulle lösa för problem nog var felaktiga. Vi hade helt missat att man ju ville vara flera som samarbetade vid ett bord, något som var svårt i vår pappersprototyp.

Tillbaka till ritbordet!

Joacim Hansson

Att bilda en bibliotekarie: essäer

BTJ FÖRLAG, 2014

I lärosätenas tredje uppgift ingår att på ett begripligt sätt informera det omgivande samhället om vad som försigår vid akademien. Joacim Hanssons bok är ett sådant exempel. I sex essäer belyser han varie-

rande ämnen inom området biblioteks- och informationsvetenskap, närmare bestämt – dokumentationsforskning, kulturarv och digitalisering, bibliometri, informationskompetens och kopiors äkta värde. Framställningen vilar på en solid teoretisk grund, med referenser allt från Gabriel Naudé till de allra senaste forskningsbidragen inom området.

Joacim Hansson kan sin bibliotekshistoria. Något som inte minst skyttar fram i avsnittet om bibliotekarieryrkets framväxt: Från Alexandria, över privatbibliotekens tidevarv, till reträttpost för omöjliga akademiker och slutligen till uppkomsten av en yrkeskår särskilt utbildad för uppgiften. Att Dewey är upphov till ett klassifikationssystem torde vara välkänt. Att han också kan vara upphovet till att professionen blev ett kvinnoyrke är förmodligen mindre bekant. Deweys rekryteringspolicy var att företrädesvis anställa ensamstående och belasta kvinnor. De kunde arbeta hårt och var billiga! Så kan det ha gått till när "han blev en hon". I avsnittet granskas även bibliotekarieutbildningens utveckling från praktisk yrkesutbildning till akademisering. Med BHS som en tillfällig hybridform. Hansson ser med viss olust på det tilltagande kunskapsförskottet – möjligen som en följd av Bologna-systemet som, menar han, inneburit en devalvering, från ett bildat yrke till en serviceprofession. Blir då dagens studenter sämre bibliotekari-er? Nej, menar Hansson.

En mycket intressant – och tankeväck-

ande – analys rör digitaliseringen av kulturarvet: Vad som avses med kulturarv? Vad är ett digitalt kulturarv? Varför är det så viktigt att digitalisera? Vem vill ha det digitaliserat? Samt inte minst: är det värt pengarna? KB:s kostsamma och ambitiösa digitalisering av Djävulsbibeln ställs i kontrast till Google Books massdigitalisering – med snabbhet och kvantitet som ledmotiv. Här infinner sig frågan huruvida kvantiteten i sig är en kvalitet. Hansson dissekerar också frågan om kulturarvets identitets-skapande roll och uttrycker skepsis mot Europeana-projektets möjligheter att skapa en europeisk identitet, när drivkraften främst är att stödja IT-industrin. En central frågeställning är huruvida de samlingar som digitaliseras är så efterfrågade och intressanta att det är kostnaden och mödan värt. Dessvärre, konstaterar Hansson, rymmer vårt land mängder av slarvigt genomförda eller oavslutade projekt. Detta i kombination med ett obefintligt intresse för att lösa frågan om det långsiktiga bevarandet.

Avsnittet om kulturarv och digitalisering manar till eftertanke. Det borde läsas av alla som verkar inom biblioteksområdet. Skulle man lyfta fram någon särskild målgrupp vore det i så fall alla dem som på ett eller annat sätt kan bli delaktiga i utformningen av en nationell biblioteksstrategi. Också övriga avsnitt har ett högt läsvärde. Även om kretsen närmast berörda i några fall är snävare. Boken ger intryck av

att ha skrivits i ett rasande och gott humör. Problemformuleringarna tar emellanåt avstamp i händelser i det dagliga livet: Ett samtal vid köksbordet med en middagsgästande kollega, ett museibesök med familjen eller författarens tankar vid en avslutningsceremoni för studenterna på biblioteksprogrammet. Det ger framställningen liv och konkretion.

BARBRO THOMAS

F.d. biblioteksråd vid Kungliga biblioteket

WagnerGUIDE - vägvisare i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

Länsbibliotek Sörmland söker en:

VERKSAMHETSCHEF

Är du chefen som vill bidra med ett gott ledarskap, helhetssyn och ett coachande förhållningsätt?

Som verksamhetschef på Länsbibliotek Sörmland ansvarar du för verksamheten med bibliotekskonsulenter och Sörmlands taltidning.

Du säkerställer att verksamheten bedrivs effektivt, att den leds och utvecklas i dialog tillsammans med interna och externa intressenter. Att tillvarata medarbetarnas kompetens för att utveckla verksamheten är prioriterat.

Sista dag för din ansökan är den 16 januari 2015.

"Läs mer om tjänsten och ansök här: www.landstingetsormland.se/jobb

LANDSTINGET SÖRMLAND
Kultur & Utbildning

Har du tips eller förslag på något du vill att andra medlemmar ska ta del av, ta kontakt med **Stefan Engström**, kommunikationschef, se@biblioteksforeningen.org.

Vi fyller 100 år!

Nästa år fyller föreningen 100 år! Margareta Lundberg Rodin ansvarar som redaktör för en jubileumsbok som presenteras på Biblioteksdagarna i Lund. Då hoppas vi att så många som möjligt av er medlemmar vill delta, inte bara på jubileumsårsmötet och Biblioteksdagarna, utan också på festen då vi firar våra framgångar under 100 år.

Ar 1915 bildades det som idag är Svensk biblioteksforening. Under 100 år har människor runt om i Sverige med kunskap om, engagemang i och passion för bibliotek organiserat sig i vår förening. Våra medlemmar har genom sitt ideella engagemang byggt upp det svenska biblioteksväsende vi har idag genom praktiskt arbete, kunskapsutveckling och påverkansarbete. Att Svensk biblioteksforening fortfarande är en samhällsförändrande kraft som spelar en tydlig roll för biblioteksutvecklingen beror på att vårt uppdrag är tidlöst. I fokus för vårt arbete står alltid övertygelsen att biblioteken är en grundbult i den demokratiska utvecklingen.

Svensk biblioteksforening står upp för alla människors rätt till fri tillgång till kunskap, kultur och information. Vi tror på utveckling genom kunskap. Vi vet att språk är makt. Och vi vet vilka hinder som kan stå i vägen. Vår vision är ett samhälle och en värld där alla kan använda sin demokratiska rättighet att utvecklas, tänka, tala och skriva fritt. Och vi tror på bibliotek som ett av samhällets bästa svar också på framtidens demokratiska utmaningar.

Under Sveriges industrialisering drev Svensk biblioteksforening kraven på allas tillgång till kunskap och bildning parallellt med breda folkrörelser. Efter andra världskriget slog FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna fast allas rätt till åsikts- och yttrandefrihet, och

"frihet att utan ingripanden hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser". Mot den fonden byggdes biblioteksväsendet ut i Sverige. Rekordåren innebar inte bara fler och bättre bibliotek utan också en kraftfull utbyggnad av folkbildning och utbildning i samhället, något som lade grunden för den relativt jämlika tillgång till kunskap och information vi har i Sverige idag.

Svensk biblioteksforenings medlemmar har starkt bidragit till detta svenska demokratibygge. Folkbibliotek, skolbibliotek, forskningsbibliotek, myndighets- och organisationsbibliotek - biblioteken utgör idag en landsomfattande infrastruktur för kunskap, forskning, kultur och information som står öppen och tillgänglig för alla. Med insikten att demokratiarbete i globaliseringens tid måste vara gränsöverskridande samarbetar vi också med biblioteksforeningar och bibliotek för att stärka yttrandefriheten i andra länder. Vi är en del av en växande internationell biblioteks-rörelse med ett gediget samarbete i Norden, Europa och resten av världen.

Genom åren har vi firat många framgångar, så också i närtid. 2011 skrevs skolelevers rätt till skolbibliotek in i skollagen, 1997 fick Sverige en bibliotekslag och 2014 skärptes den. Nu fortsätter vi arbetet med att driva på för en stark nationell biblioteksstrategi och ökade resurser till biblioteken. Bara så kan lagarna också bli verkkningsfulla. I mötet med digitaliser-

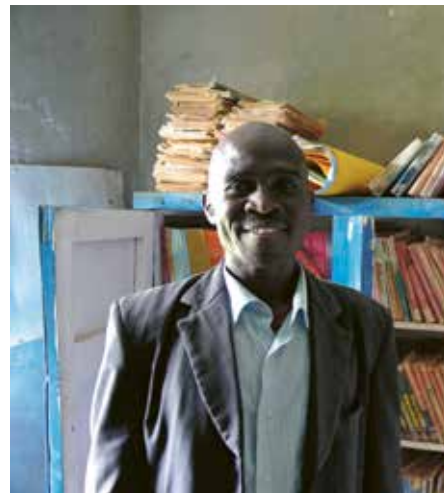

ingen och en ny tids växande bildningsklyftor måste samhället ta tillvara den enorma bildningsresurs som biblioteken utgör!

Det är med stolthet, glädje och förändringsiver som Svensk biblioteksforening nu bjuder in till jubileumsåret 2015. Vi är en medlemsburen organisation som samlar Sveriges mest kunniga och engagerade experter från alla typer av bibliotek. Vi kommer att fortsätta försvara din rätt till självständiga, starka och tillgängliga bibliotek. Vi kommer att fortsätta påverka politiken och bidra till kunskapsutveckling och debatt. Nu summerar vi 100 år av biblioteksarbete i demokratins tjänst, och det gör vi med sikte på framtiden.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare

Årsmöte i spänt säkerhetsläge

SÄKERHETSLÄGET I KENYA är en nedåtgående spiral. Trots presidentens tidigare försök att kontrollera media rapporteras kritik mot regeringens passivitet att stoppa terrordåd, etniska och politiska konflikter. Ett nytt lagförslag är på väg till parlamentet med syfte att begränsa civilsamhällets organisationer att verka för demokrati och mänskliga rättigheter. Trots situationen i landet växer sig Kenyas biblioteksörening allt starkare för att stärka landets demokratiska infrastruktur.

Svensk biblioteksörening var även i år på plats för att delta i Kenyas årliga bibliotekskonferens och årsmöte. Projektledarna Leif Mårtensson och Christina Tovoté har sedan 2011 arbetat med att bygga upp samarbetet som bygger på programmet IFLA-BSLA.

Föreningarna har under åren besökt varandras årsmöten och utbytt kunskap och erfarenheter. Idag har Kenyas biblioteksörening ett kontor med en anställd personal, en ny webbplats, ökat medlemsantal och flera nya regionföreningar har startat. Årets möte hade deltagarrekord och över 50 institutioner från hela landet var representerade i Eldoret, Rift Valley. Leif och Christina presenterade projektet, utvärdering och den nya broschyren om samarbetet (finns att ladda ner på vår webbplats) för hela konferensen.

Med på årets resa var också två bibliotekarie från Holmsunds bibliotek, Karin

Carlsson och Craig McDonald, ordförande Calle Nathanson och kommunikationschef Stefan Engström. Karin och Craig fick en egen programpunkt för att berätta hur de arbetar på Holmsunds bibliotek för att öka läsningen bland barn och unga.

På förra årsmötet i Kakemega, 2013, riktades kritik mot föreningens styrelse för att forskningsbiblioteken fick för stor plats på konferensen trots att föreningen ska verka för att förena alla bibliotekstyper. I år har konferensen tema "Information Literacy" vilket gav ett märkbart bredare perspektiv med stort fokus på digitaliseringsmöjligheter.

Föreningens ordförande Tanui Tirong visar bokstavligen på verksamhet över flera bibliotekstyper. Han är chef för *Margaret Thatcher Library*, Moi University, samtidigt som han själv driver en skola, självklart med bemannat skolbibliotek. Han ser den snabba digitala utvecklingen som viktig för att öka möjligheterna till utbildning för fler. Även om hans skola ligger långt ut på landsbygden planerar han för att fiberoptik snart ska byggas ut även till det samhälle hans skola verkar i. Kenya har en lavinartad ökning av användning av smarta telefoner inom alla samhällsklasser. Open Access är av stor betydelse för forskningsbibliotekens mediebestånd och konferensens deltagare delar kunskap om hur bäst använda digitaliseringsmöjligheter.

På konferensens första dag visade Kenyas biblioteksörening sin styrka att

opinionsbilda. Antonine Omuke, ordförande för den nya regionföreningen Rift Valley, höjde rösten och krävde satsningar på barn och utbildade bibliotekarier direkt i nationell tv. På pressträffen gavs även Calle Nathanson möjlighet att berätta om det svensk-kenyanska samarbetet.

Styrelsen har under året genomfört ett stort arbete för att revidera föreningens stadgar. Efter en livlig och engagerad diskussion kunde årsmötet besluta både nya stadgar och differentierade medlemsavgifter för olika typer av bibliotek. Svensk biblioteksörening gratulerade till 40-årsjubileet.

Kenyas biblioteksörening väcker intresse bland viktiga institutioner i landet. Ifjol deltog *Kenya National Commission on Human Rights* (KNCHR) på årsmötet för att granska föreningen (Läs mer i BBL 01:2014). I år fanns *Office of the Controller of Budget* (OcoB), en oberoende myndighet som rapporterar direkt till parlamentet, på plats för att övervaka årsmötet.

Projektledarna Leif och Christina fick under resan också möjlighet att åter samtala och stämma av utvecklingen i landet med chefen för Kenyas nationella biblioteksmyndighet, KNLS, i Nairobi.

SE

Läs mer:

www.kenyalibraryassociation.or.ke
www.cob.go.ke
www.knchr.org
www.knls.ac.ke

Bibliotek på europeisk dagordning

Den 4 november var föreningen på plats i Europaparlamentet och medverkade i konferensen med rubriken Improving access to information in the digital age: the role of libraries in the EU. Konferensen arrangerades av EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations), en fristående paraplyorganisation för nationella föreningar och institutioner i Europa inom områdena bibliotek, information, dokumentation och arkiv.

Bibliotekens och användarnas intressen ska säkerställas och balanseras mot upphovsmännens intresse framhåll europaparlamentariker från tre politiska grupper: Sylvie Guillaume (S&D, FR), Julie Ward (S&D, UK), Julia Reda (Gröna/EFA, DE) och Georgios Katrougkalos (GUE/NGL, EL). Julia Reda menade därutöver att biblioteksanvändare bör ha samma rätt till e-böcker och internetjänster som de har till pappersböcker och tjänster på plats i ett fysiskt bibliotek. Föreningen representerades av Ulrika Domellöf Mattsson och Martin Engman.

En reform av EU:s och därmed Sveriges upphovsrätt står för dörren. Det har blivit klart sedan Jean-Claude Juncker, nyutnämnd ordförande för EU-kommissionen, beskrivit sin kommissions politiska riktlinjer. Juncker har meddelat att han avser att inom de första sex månaderna av mandatperioden presentera ambitiösa rättsliga steg mot en uppkopplad digital gemensam marknad genom att bland annat modernisera upphovsrättsliga regler i ljuset av den digitala revolutionen och förändrat konsumentbeteende.

Budskapet har upprepats av Günther Ottinger, kommissionär för den digitala ekonomin och det digitala samhället. Kommissionsens vice ordförande Andrus Ansip stod i november värd för ett första möte mellan alla kommissionärer involverade i en digital gemensam marknad. Ansip antydde då att målet är en fullt utvecklad strategi för digital gemensam marknad i maj 2015.

ME

Remissvar om kopiering på museer

Föreningen har lämnat sitt yttrande över Följerätsutredningens betänkande till Justitiedepartementet.

Utredningen föreslår att de möjligheter som bibliotek och arkiv har att framställa och sprida exemplar av verk för vissa särskilda ändamål bör utvidgas till att omfatta fler institutioner. I dag omfattas arkiv och bibliotek. Föreningen stöder utredningens förslag att utvidga dessa möjligheter till centralmuseerna, de regionala och kommunala museerna och andra museer, om dessa drivs av det allmänna.

Föreningen föreslår att den föreslagna nya inskränkningen i upphovsrätten om att ge museerna rätt att framställa exemplar för interna dokumentationsändamål även ska gälla arkiv och bibliotek. Föreningen stöder inte utredningens förslag att det i 16 § upphovsrättslagen införs en uttrycklig begränsning som anger att framställning och spridning med stöd av bestämmelsen inte får ske i förvärvssyfte.

I sitt remissvar uttrycker föreningen sin principiella hållning att nordisk rättslikhet är eftersträfvansvärd samt att undantag från och inskränkningar i upphovsrätten alltid ska utformas med beaktande av upphovsmännens intressen.

ME

Dags att nominera till IFLA:s styrelse och sektioner

Svensk biblioteksförening är medlem i alla IFLA:s sektioner. Om en av våra medlemmar vill nominera till en sektion där man inte har medlemskap, så kan föreningen hjälpa till.

Information om nomineringar och de villkor som gäller när man arbetar aktivt i IFLA finns på IFLA:s hemsida: www.ifla.org.

Informationen och blanketter för nominering finns på Svensk biblioteksförenings kansli, ta kontakt med Jenny Nilsson, tel 070 – 695 11 29, e-post: jn@biblioteksforeningen.org

Om ni vill bli nominerade av föreningen vill vi ha era formulär senast 25 januari 2015. Nomineringar ska vara insända till IFLA senast 11 februari 2015.

JN

Lyonförklaringen på svenska

Föreningen har översatt The Lyon Declaration till svenska. Lyonförklaringen om tillgång till information och utveckling lanserades vid IFLA:s världskongress i Lyon i augusti 2014. Texten har tagits fram i samarbete med strategiska partner i biblioteks- och utvecklingsvärlden. Svensk biblioteksförening är en av undertecknarna av Lyonförklaringen.

Lyonförklaringen manar FN:s medlemsstater att via FN:s utvecklingsdagordning post-2015 göra en internationell utfästelse för att säkra att alla har tillgång till, förstår, använder och delar information som är nödvändig för att främja hållbar utveckling och demokratiska samhällen.

Lyonförklaringen är en plattform för opinionsbildning, påverkansarbete och lobbying till och med september 2015. IFLA kommer tillsammans med undertecknare av förklaringen att organisera arrangemang och aktiviteter för att öka intresset för den nationellt, regionalt och internationellt i syfte att säkerställa att tillgång till information finns med i det ramverk som FN ska presentera i slutet av 2015.

ME

Välkommen till bibliotekens ledande bransch- dagar!

BIBLIOTEKSDAGARNA

Lund 6-7 maj 2015

#bibldag15

Svensk
biblioteksförning

Tack, Gunnel!

Gunnel Olsson Hothar, enhetschef i Lund, har i många år varit föreningens representant i Nationella skolbiblioteksgruppen, NSG. NSG är en samverkansgrupp med myndigheter och intresseorganisationer som verkar för en god skolbiblioteksverksamhet för alla elever. Gunnel har under åren arbetat med konferenser, remissvar, seminarier på B&B och mycket mer. Tack, Gunnel, för ditt engagemang! Gunnel ersätts nu i NSG av Lisa Åström och Jenny Nilsson.

JN

Välbesökta expertnätverksträffar

Expertnätverket för Skolbibliotek anordnade en välbesökt nätverksträff i Göteborg i slutet av oktober. Några av frågorna som togs upp kretsade kring KB:s uppdrag och också vad man önskar att föreningen driver inom området. Från föreningen önskar man sig bland annat fortsatt lobbying, marknadsföring av vad skolbibliotek är och möjlighet till fortbildning och nätverkande. Nästa nätverksträff blir måndag 23 mars i Stockholm.

Expertnätverket för IFLA träffades 21 november på Nordiska Afrikainstitutets

bibliotek i Uppsala. NAI:s bibliotekschef Åsa Lund Moberg, bilden, visade biblioteket. Under dagen delade man med sig av erfarenheter från WLIC i Lyon och fick lyssna till intressanta samarbeten mellan svenska bibliotek, inom flera sektorer, och bibliotek och organisationer i bland annat Rwanda, Uganda och Sydafrika. Lite förberedelser inför WLIC i Kapstaden hanns med och det kommer man att fortsätta med på nästa nätverksträff i Lund 8 maj.

JN

Kansliet önskar trevliga helger!

Svensk biblioteksforenings kansli håller stängt från den 22 december till den 6 januari. Onsdagen den 7 januari är vi på plats igen som vanligt.

ES

KALENDARIMUM

Maila info till kalendariet: se@biblioteksforeningen.org
för vidare info se: www.biblioteksforeningen.org

23–24 mars, 2015, Umeå

Välkommen åter! Konferens om kvalitet och bemötande
Marskonferens i Umeå
Traditionellt anordnar Umebiblioteken i samverkan en konferens under mars månad. Vik redan nu datumen för en konferens i Väven.

6–7 Maj, 2015, Lund

Biblioteksdagarna
Välkommen till bibliotekens ledande branschdagar i Lund 2015. Följ oss på vår sida Biblioteksdagarna på Facebook. Mer information: www.biblioteksforeningen.org

Medlemsavgiften 2015

I slutet av november skickade vi ut avgiftsavin för medlemskap 2015. För att inte missa t ex första numret av Biblioteksbladet eller annan information från föreningen, vill vi påminna om att betalning skall vara föreningen tillhanda den 31 dec 2014 för att medlemskapet ska fortsätta utan avbrott. Har du av någon anledning inte fått avin, är du välkommen att höra av dig till Eva Silverplats, es@biblioteksforeningen.org eller på telefon 08-545 132 30. Om du vill avsluta ditt medlemskap får du gärna höra av dig till Eva, så slipper du få en påminnelse. Om du går i pension, vill vi gärna påminna om att vi också har pensionärsmedlemskap – samma förmåner men halva avgiften, dvs 175 kr/år.

ES

Var med och vinn ”gratisplats” till Biblioteksdagarna 2015

Vi lottar ut fem gratisplatser till Biblioteksdagarna 2015. Om du har betalat din medlemsavgift senast den 13 januari är du med i lottdragningen om de fem platserna. Vinsten gäller deltagaravgiften. Resa och boende bokar och betalar du själv.

ES

Har vi rätt kontaktuppgifter till dig?

Tack alla ni som hörsammade vår uppmaning tidigare i höstas om att anmäla ändringar i kontaktuppgifterna. Om vi har korrekta uppgifter i medlemsregistret får ni tidningen i tid och till rätt adress. Har vi er rätta e-postadress missar ni inga inbjudningar till regionföreningarnas trevliga aktiviteter eller expertnätverkens träffar. Och ni får senaste nytt via vårt nyhetsbrev. Meddela dina ändringar till info@biblioteksforeningen.org eller ring 08-545 132 30.

ES

Till alla medlemmar i Svensk biblioteksforening

Kallelse till Årsmöte 6 maj 2015

I enlighet med Svensk biblioteksforenings stadgar paragraf 5 kallas alla medlemmar till årsmöte onsdag 6 maj, klockan 15.00. Plats: Palaestra et Odeum, Paradisgatan 4, Lund, ingång från Universitetsplatsen.

Valberedningens sammankallande är Inger Edebro Sikström, träffas på telefon 070-693 43 20 eller e-post inger.edebro.sikstrom@gmail.com.

Sista motionsdag 6 februari

Sista motionsdag är fredagen den 6 februari 2015. Medlem eller grupp som önskar att viss fråga tas upp till beslut på årsmötet har att senast utsatt sista motionsdag skriftligt anmäla detta till kansliet: Svensk biblioteksforening, Box 70380, 107 24 Stockholm.

Styrelsen

AXIELL

Axiell Sverige, www.axiell.se